

Opinnäytetyö (AMK)

Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma

2012

Maija Honkonen ja Tanja Vienonen

HUOVINRINTEEN UPSEERIKERHON KIRJAKOKOELMAN LUETTELOINTI

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma

Helmikuu 2012 | Sivumäärä 69

Ohjaaja Olli Mäkinen

Maija Honkonen ja Tanja Vienonen

HUOVINRINTEEN UPSEERIKERHON KIRJAKOKOELMAN LUETTELOINTI

Tämä opinnäytetyö oli toimeksianto ja sen tavoitteena oli saada Huovinrinteen Upseerikerhon tiloissa pitkään säilytetty kirjakokoelma luetteloiduksi. Opinnäytetyö tehtiin parityönä ja luettelointi tehtiin Huovinrinteen Upseerikerholla, joka sijaitsee Säkylän varuskunnan välittömässä läheisyydessä. Kyseessä oli siis toiminnallinen opinnäytetyö, jossa yhdistyivät käytännön toteutus ja siitä raportoiminen teoreettisen lähdemateriaalin pohjalta.

Työn teoreettisen perustan muodostaa bibliografinen valvonta ja erityisesti luettelointi. Toimeksiantaja halusi ensisijaisesti luettelon kokoelmaan kuuluvista teoksista, joten työssä keskityttiin teosten ulkoiseen kuvailuun eli luettelointiin. Sisällönkuvailua tehtiin sen verran, että kirjat sijoitettiin luokkiin Yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmän (YKL) mukaan. Näin saatiin käsitys siitä, mitä aihealueita käsitteleviä teoksia kokoelmaan sisältyy. Kirjaluettelo laadittiin Excel-taulukkoon ja siirrettiin myöhemmin myös Access-tietokantaohjelmaan.

Työssä käydään läpi myös Porin Prikaatin ja Huovinrinteen Upseerikerhon historiaa, sekä pohditaan sitä, miten kokoelmaan kuuluvat kirjat saattaisivat liittyä tähän kokonaisuuteen. Kirjakokoelmaan liittyvien tärkeimmiksi koettujen tapahtumien kulkua ja henkilöhistoriaa avataan tarkemmin. Luettelointityön aikana pidetyn projektipäiväkirjan perusteella kirjoitetussa projektin kuvauksessa esitellään työn käytännön osuuden kulku, yleiskuva kokoelmasta sekä yksityiskohtaisemmin se, miten luettelointi käytännössä toteutettiin.

ASIASANAT:

bibliografinen valvonta, henkilökuntakerhot, kokoelmaluettelot, luettelointi, Porin Prikaati, sotahistoria, yksityiskokoelmat

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme in Library and Information Services

2012 | Total number of pages 69

Instructor Olli Mäkinen

Maija Honkonen and Tanja Vienonen

CATALOGUING OF THE BOOK COLLECTION OF THE HUOVINRINNE OFFICERS' CLUB

The aim of this commissioned Bachelor's thesis was to catalogue the book collection that has been stored long at the premises of the Huovinrinne Officers' club. The thesis was carried out as pair work and the cataloguing was done at the Huovinrinne Officers' club, which is located close to the Säkylä garrison. The thesis was functional in nature, and it combined the practical execution of the work and reporting on what was done based on theoretical source literature.

The framework of this thesis consists of bibliographic control and particularly cataloguing. The client who commissioned the project was primarily interested in the creation of a catalog of the books in the collection. That is why the project concentrated on the physical description, or cataloguing of the books. Document description was only done to the extent that the books were classified according to the Yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmä (YKL) classification system. This way an overview of what type of books there were in the collection was achieved. The catalog was compiled into an Excel worksheet and later transferred into an Access database.

This thesis also discusses the history of the Pori Brigade and the Huovinrinne Officers' club and considers how the books in the collection might have entered into it all. The most important aspects and personal histories regarding the book collection are explained further. The description of the project was written based on a project journal that was kept during the cataloguing process. The description includes a presentation of the practical side of the project as well as an overview of the collection and more detailed information on how the collection was catalogued in practice.

KEYWORDS:

bibliographic control, cataloguing, collection catalogs, military history, Pori Brigade, private collections, staff clubs

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 TOIMINNALLISEN OPINNÄYTETYÖN MENETELMÄT	7
3 BIBLIOGRAFINEN VALVONTA JA LUETTELOINTI	10
3.1 Tiedon organisointi ja bibliografinen valvonta	10
3.2 Bibliografinen valvonta eli luettelointi ja sisällönkuvailu	11
3.3 Dokumentti ja teos	11
3.4 Bibliografisen valvonnan normit ja standardit	13
3.4.1 Luetteloinnin yleiset periaatteet	13
3.4.2 Luettelointisäännöt	15
3.4.3 Dokumentaatiokielet ja luetteloitiformaatit	18
3.5 Luettelo ja tietokanta	19
3.6 Vieraskielisen aineiston luettelointi	20
4 PORILAISJOUKKOJEN HISTORIA	22
4.1 Porin Rykmentin alkuvaiheet	22
4.2 Suomalaiset jääkärit	27
4.2.1 Vapaaehtoiset Saksassa koulutuksessa	28
4.2.2 Rintamakokemusta Saksan armeijassa I maailmansodassa	29
4.2.3 Vuoden 1918 sota	31
4.3 Porin Rykmentti Suomen itsenäisyyden aikana	32
4.4 Hugo Viktor Österman	35
5 HUOVINRINTEEN UPSEERIKERHO	38
5.1 Upseerikerhon historiaa	38
5.2 Nykyinen upseerikerho	42
6 PROJEKTIN KUVAUS	48
6.1 Projektin eteneminen	48
6.2 Huovrinranteen Upseerikerhon kirjakokoelma ja sen luettelointi	52
6.2.1 Kokoelman yleispiirteitä	52
6.2.2 Kokoelman luettelointi	54
6.3 Vieraskielisen aineiston erityispiirteet ja ongelmat	60
6.3.1 Saksankielisen aineiston luetteloinnin erityispiirteet ja ongelmat	60

6.3.2 Venäjänkielisen aineiston luetteloinnin erityispiirteet ja ongelmat	63
---	----

7 POHDINTAA	66
--------------------	-----------

LÄHTEET	68
----------------	-----------

LIITTEET

Liite 1. Otos Huovinrinteen Upseerikerhon kirjakokoelman teoksista

KUVAT

Kuva 1. Hugo Östermanille osoitettuja omistuskirjoituksia ja ex libris.	37
Kuva 2. Sirkkalan kasarmialueen rakennuksia. Punainen rakennus oikealla on entinen upseerikerho. (Wikipedia 2012b.)	39
Kuva 3. Palanut kirja.	41
Kuva 4. Huovinrinteen Upseerikerhon kerhorakennus.	42
Kuva 5. P. Mattiselle osoitettuja omistuskirjoituksia.	43
Kuva 6. Huovinrinteen Upseerikerhon perinnehuoneen marmoritaulut.	44
Kuva 7. Porilaisten marssin jäljennös.	45
Kuva 8. Muotokuva Hugo Östermanista.	47
Kuva 9. Kuvakaappaus kirjakokoelman suomenkielisestä osasta.	51
Kuva 10. Kuvakaappaus yhdestä teoksesta Access-tietokannassa.	52
Kuva 11. Porin Prikaatin perinneomaisuutta -merkintä.	59
Kuva 12. Teoksissa yleisimmin esiintyneet leimat.	59
Kuva 13. Kirjanpussi, jossa sisällä lainauskortti (vasemmalla) ja eräpäiväliuska.	60
Kuva 14. Esimerkki saksankielisestä teoksesta, jonka kansi (vasemmalla) on painettu antiikvalla ja nimiösivu (oikealla) fraktuuralla.	61
Kuva 15. Esimerkki saksankielisen teoksen nimiösivusta.	62
Kuva 16. Esimerkki venäjänkielisen teoksen nimiösivusta.	63

1 JOHDANTO

Huovinrinteen Upseerikerho ry:n tiloissa Säskylässä säilytetty kirjakokoelma oli pitkään varastossa vailla käyttötarkoitusta, sillä se oli epäjärjestyksessä eikä sen sisällöstä ollut tarkkaa tietoa. Ratkaistakseen ongelman upseerikerho otti yhteyttä Turun ammattikorkeakoulun Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelmaan saadakseen kokoelman sisällöstä selvää.

Opinnäytetyö on toimeksianto Huovinrinteen Upseerikerholta ja sen tavoitteena on ollut saada upseerikerhon varastotiloissa pidetty kirjakokoelma luetteloiduksi. Opinnäytetyö toteutettiin parityönä paikan päällä Huovinrinteen Upseerikerholla, joka sijaitsee Säskylän varuskunnan välittömässä läheisyydessä. Työssä ei ole niinkään kyse ongelmanratkaisusta tai tutkimuksesta sen perinteisessä muodossa, vaan projektityöstä, jolla on selkeä päämäärä ja loppuajankohta, eli kirjakokoelman luettelointi ja työn kirjoittajien valmistuminen.

Opinnäytteen toiminnallisuuden vuoksi tämä tutkimusraportti etenee yleisestä yksityiskohtaiseen. Alussa käydään läpi luetteloinnin teoreettinen perusta sekä Porin Prikaatin ja kirjakokoelman historia, minkä jälkeen siirrytään upseerikerhon ja kokoelman esittelyyn sekä luetteloitiprosessin kuvaukseen. Teoreettinen viitekehys sidotaan itse luetteloitiprosessiin esimerkein ja havainnollistavin valokuvin.

Opinnäytetyön lähdemateriaalina on käytetty teoreettisen lähdemateriaalin lisäksi historia-aineistoa, sekä epävirallisina lähteinä Huovinrinteen Upseerikerhon perinneansiota ja keskusteluja sähköpostitse ja kasvokkain eri aiheisiin perehtyneiden asiantuntijoiden kanssa. Raportti käsittelee Huovinrinteen Upseerikerhon kirjakokoelman luetteloitintia, upseerikerhon ja kirjakokoelman historiallista alkuperää ja luetteloitintyön toiminnallista prosessia.

2 TOIMINNALLISEN OPINNÄYTETYÖN MENETELMÄT

Opinnäytetyöskentely on työharjoittelun ohella yksi tärkeimmistä opintojaksoista, jotka kasvattavat opiskelijoita kohtaamaan työelämään liittyviä vaatimuksia (Hakala 2004, 9). Luettelointiprosessin aikana työn kulusta pidettiin jatkuvaa projektipäiväkirjaa, jonka ylläpitoa ja ylipäätään muistiinpanojen jatkuvaa ylöskirjaamista pidetään olennaisena osana tutkimustyötä. Projektipäiväkirjasta on helppo katsoa, minkä vuoksi on päätytty omiin tekemisissä ja ajattelussa siihen, missä nyt on. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 45.) Omat päätökset on myös helpompi perustella lopullisessa raportissa, kun niihin johtaneet ajatukset on kirjattu järjestelmällisesti ylös. Päiväkirjan pito oli tässä opinnäytetyössä tavallista tärkeämpää, sillä työ oli projektimuotoinen eikä erityisen tutkimuspainotteinen. Teoriaosuus pyrittiin pitämään tasapainossa ratkaisujen ja lopputulosten perustelujen kanssa.

Vilkan ja Airaksisen (2003, 9) määritelmän mukaan "[t]oiminnallinen opinnäytetyö tavoittelee ammatillisessa kentässä käytännön toiminnan ohjeistamista, opastamista, toiminnan järjestämistä tai järjeistämistä". Tämä opinnäyte ei kuitenkaan ole tarkalleen ottaen mitään näistä, sillä kirjakokoelman luetteloinnilla ei ole tarkoitus muuttaa mitään ohjeistusta tai toimintaa, vaan järjestää ja antaa lisätietoa jostain jo olemassa olevasta asiasta. Toiminnalliseksi työn tekee se, että kirjakokoelman luettelointi tehtiin projektityönä. Vilka ja Airaksinen (2003, 9) toteavat lisäksi, että toiminnallisessa opinnäytetyössä tärkeää on käytännön toteutuksen ja sen raportoinnin yhdistäminen tutkimusviestinnän keinojen avulla.

Päiväkirjan pito aloitettiin opinnäytetyön ohjaajan suosituksesta, kun ensimmäinen tapaaminen toimeksiantajan kanssa oli ohi. Toimenpiteiden ylöskirjaamista jatkettiin, kun varsinainen järjestely- ja luettelointityö aloitettiin. Vilka ja Airaksinen listaavat esimerkkikysymyksiä, joita pohtimalla opinnäytetyön muutosprosessin ylöskirjaaminen on helpompaa ja järjestelmällisempää:

- Mikä oli aiheesi ja tavoitteesi?

- Millaiset asiat johtivat idean sekä tavoitteen täsmentämiseen?
- Mikä oli uusien valintojen joukko?
- Mihin valintoihin päädyit ja miksi?
- Miten perustelisit lopulliset valintasi kohderyhmään, tietoperustaan ja toimeksiantajan toiveisiin nojautuen? (Vilkkä & Airaksinen 2003, 22.)

Päiväkirjan pito oli perusteltua, sillä kaikkien tapahtumien ja tehtävien ylöskirjoittaminen heti prosessin alusta lähtien auttoi asioiden mieleen painamista. Tämä helpotti opinnäytetyön kirjallisen version kirjoittamista, sillä materiaali oli jo olemassa ja se oli kerrottu omin sanoin.

Tämän opinnäytetyön käytännön osaa voidaan kutsua projektiksi, olihan sillä selkeä tavoite. Tavoitteena oli saada Huovinrinteen Upseerikerhon kirjakokoelman kirjat luetteloitua, jonka jälkeen projekti olisi valmis. Työn eri osat jaettiin niin, että Maija Honkonen oli pääasiallisesti vastuussa saksankielisten niteiden luetteloinnista, koska hän on opiskellut kieltä jonkin verran. Tanja Vienosen tehtävänä taas oli luetteloita kaikki muut vieraskieliset teokset sekä suuri osa suomenkielisistä teoksista, koska hänellä on kokemusta opiskelujen ja töiden kautta muun muassa venäjästä, ruotsista ja ranskasta. Muunkielisiä teoksia oli myös huomattavasti vähemmän kuin saksankielisiä, joten tämänkaltainen jako oli perusteltua. Osa suomenkielisistä niteistä luetteloitiin alussa yhteistyönä, sillä työskentelytilassa ei vielä projektin alussa ollut langatonta internetyhteyttä. Langaton yhteys mahdollisti myöhemmin työn jakamisen ja osittain itsenäisen työskentelyn. Vilkkä ja Airaksinen (2003, 48) suosittelevat, että useamman henkilön projektissa työnjaosta ja vastuista pitäisi sopia tarkasti jo ennen projektin alkua, mutta tässä projektissa se olisi ollut vaikeaa, koska projektin alussa oli vielä epäselvää kuinka suuritöinen kokoelman luettelointi tulisi olemaan.

Tärkeitä ovat yllä mainittujen lisäksi Vilkan ja Airaksisen (2003, 48) mukaan järkevä aikataulukon, selkeästi määritellyt työskentelytavat ja ryhmätyössä toimintaa ohjaavat yhteiset pelisäännöt. Tässä projektissa aikataulu määriteltiin työn kirjoittajien kesken, sillä toimeksiantaja toivoi vain, että työ saadaan lopulta tehtyä. Työskentelytavaksi sovittiin Excel-tilin käyttö tietueiden tallentamiseen.

Myöhemmin Excel-taulukko muutettiin tietokannaksi Access-ohjelman avulla toimeksiantajan toiveiden mukaisesti. Yhteisiä pelisääntöjä ei ollut tarpeen sopia tarkasti, koska kirjoittajat ovat yhtä ahkeria ja melko samanlaisia työtavoiltaan.

Vilkan (2005, 64) mukaan lopullisen tutkimustekstin kirjoittaminen koostuu prosessin aikana kirjoitetuista muistiinpanoista ja tutkimuspäiväkirjasta. Hän toteaa myös, että teksti kannattaa työstää lopulliseen muotoonsa yhdessä, jotta kaikki ryhmänjäsenet saavat ajatuksensa esitettyä. Tarkoituksena on aikaansaada teksti, jossa kaikkia on kuultu tasavertaisesti ja heidän panoksensa on huomioitu. (Vilkka 2005, 64–65.) Tässä opinnäytteessä työ tehtiin parityöskentelynä ja näin ollen myös lopullisen opinnäytetyön tekstin kirjoittaminen jaettiin tekijöiden kesken tasan. Maija Honkosen vastuulla oli kirjoittaa bibliografisesta valvonnasta ja luetteloinnista, projektin kulusta aiemmin laaditun projektipäiväkirjan pohjalta, pohdinta sekä laatia liitteenä oleva otos kokoelman teoksista. Tanja Vienonen kirjoitti johdannon, toiminnallisen opinnäytetyön menetelmistä sekä porilaisjoukko-osastojen ja Huovrinrinteen Upseerikerhon historiasta. Erot kirjoitustyylien välillä pyrittiin minimoimaan siten, että tekijät kommentoivat ja muokkasivat toistensa osioita. Valokuvien suhteen työnjako sovittiin niin, että Tanja Vienonen otti kuvat ja Maija Honkonen muokkasi ne raporttiin sopiviksi.

Ulkopuolista apua tarvittiin Access-tietokannan luomisessa ja alkuperäisen Excel-taulukon siirrosta, sekä venäläisten kirjojen translitteroinnissa ja luetteloinnissa. Näihin pyydettiin apua Turun ammattikorkeakoulun opettajalta Yngvar Wikströmiltä, jolla on kokemusta tietokantojen luomisesta, sekä Tanja Vienosen venäjän kielen kääntämistä ja tulkkausta opiskelleelta ystävältä Laura Hollolta.

3 BIBLIOGRAFINEN VALVONTA JA LUETTELOINTI

Tässä luvussa käsitellään luetteloinnin ja laajemmin myös kaiken bibliografisen valvonnan teoreettista perustaa. Vaikka tässä opinnäytetyössä pääpaino oli kokoelman fyysisessä kuvailussa eli luetteloinnissa, myös sisällönkuvailun perusteiden lyhyt esittely koettiin tarpeelliseksi aiheen kokonaisvaltaisen ymmärryksen kannalta.

3.1 Tiedon organisointi ja bibliografinen valvonta

Tiedon organisointi on Alaterän, Halttusen ja Sormusen (2005) mukaan "dokumenttikokoelmiin liittyvää systemaattista toimintaa, jonka tavoitteena on varmistaa dokumenttien löytyvyys kokoelman tunnistetuissa käyttötarkoituksissa". Kuvailumenetelmät taas ovat tiedon organisoinnin käytäntöjä, esimerkiksi luettelointisääntöjä, tallennusformaatteja, luokitusjärjestelmiä ja asiasanastoja. Kuvailumenetelmiä käytetään dokumenttien ulkoisten piirteiden ja sisällön kuvailuun hakua varten, kun yksittäisiä dokumentteja liitetään osaksi kokoelmaa. Tarve dokumenttikokoelman organisoinnille syntyy yleensä silloin, kun tietyn dokumentin löytäminen on vaikeaa pelkästään kokoelmaa selaamalla. (Alaterä ym. 2005.) Tässä opinnäytetyössä luuteloitavan kokoelman koko on noin 850 nimekettä ja fyysisiä niteitä kokoelmassa on lähes 1100. Kokoelma on siis selvästikin niin suuri, että sen organisoinnilla voidaan huomattavasti helpottaa yksittäisten dokumenttien löytymistä.

Suominen, Saarti ja Tuomi (2009, 14–15) pitävät ilmausta tiedon organisointi sisällöltään epämääräisenä, sillä se viittaa tietoon kaikissa erilaisissa olomuodoissaan. Tiedon käsite on toisaalta myös rajoittava, sillä järjestettävät dokumentit eivät välttämättä ole tarkasti ottaen tiedollista sisältöä välittäviä tallenteita. Suominen ym. käyttävätkin dokumentteja koskevien tallenneluetteloiden laadinnasta ensisijaisesti ilmaisua bibliografinen valvonta, sillä kyse on nimenomaan systemaattisesti valvotusta luetteloiden, rekistereiden tai tietokantojen

eli bibliografioiden luomisesta. Myös tässä opinnäytetyössä luetteloinnista ja sisällönkuvailusta käytetään ensisijaisesti termiä bibliografinen valvonta.

3.2 Bibliografinen valvonta eli luettelointi ja sisällönkuvailu

Bibliografinen valvonta jakaantuu kahteen osaan, luettelointiin ja sisällönkuvailuun. Luetteloinnissa on kyse dokumenttien perusrekisteröinnistä, jossa dokumentit identifioidaan ja kuvaillaan määrättyjen ulkoisten piirteiden, kuten tekijän, nimekkeen ja julkaisutietojen mukaan. Luetteloinnin tarkoituksena on ensisijaisesti edesauttaa tietyn ennalta määritetyn dokumentin tai tiettyjä yhteisiä ulkoisia piirteitä omaavien dokumenttien, kuten saman tekijän eri teosten löytymistä. Sisällönkuvailu puolestaan mahdollistaa sisällöllisesti tietynlaisten, esimerkiksi samaa aihetta käsittelevien dokumenttien löytymisen aineiston luokituksen ja asiasanoituksen avulla. Luettelointi on siinä mielessä perustavanlaatuisempaa, että dokumenttien sisältöä ei voida kuvailla, ellei ensin ole määritetty, mistä tietystä dokumentista on kyse. (Suominen ym. 2009, 18.)

Tässä opinnäytetyössä keskityttiin dokumenttien ulkoiseen kuvailuun eli luettelointiin, sillä toimeksiantaja halusi vain luettelon kokoelmaan sisältyvistä kirjoista. Varsinaisille sisällönkuvailutiedoille ei työssä näin ollen ollut tarvetta. Sisällönkuvailua tehtiin kuitenkin sen verran, että kirjat sijoitettiin luokkiin Yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmän (YKL) mukaan. Luokituksen avulla saatiin käsitys siitä, mitä aihealueita käsitteleviä teoksia kokoelmaan sisältyy. Lisäksi kirjat voidaan tarvittaessa tulevaisuudessa sijoittaa esille myös luokkien mukaisessa järjestyksessä.

3.3 Dokumentti ja teos

Dokumentilla voidaan bibliografisen valvonnan kontekstissa tarkoittaa hyvinkin erilaisia objekteja, jotka sisältävät tietoa ja merkityksiä. Dokumentteja ovat painettujen kirjojen ohella myös esimerkiksi kartat, ääni- ja kuvatallenteet, e-kirjat tai jopa museoesineet. Dokumentit ovat joko teosten tallenteita (kirjan eri pai-

nokset) tai itsessään teoksia (esimerkiksi uniikit taideteokset) (Suominen ym. 2009, 13–14.) Suominen ym. (2009, 63) mukaan "[d]okumentti ja teos ovat yhtä siinä mielessä, että yhdessä fyysisessä dokumenttikokonaisuudessa on yksi ja vain yksi teos, esimerkiksi tietyn kirjailijan tietty romaani." Toisaalta fyysinen dokumentti voi myös olla osa teosta, esimerkiksi moniosaisen kirjallisen teoksen yksi kappale, kuten Väinö Linnan Täällä pohjantähden alla -teoksen osa 1. Fyysiseen dokumenttiin voi myös sisältyä monta teosta, esimerkkinä useita eri tekijöiden runoja, novelleja tai muita kirjoituksia sisältävät antologiat tai kokoomateokset. (Suominen ym. 2009, 64.)

Luetteloitava kokoelma koostuu IFLAn laatiman bibliografisen universumin käsitellin mukaisesti tiettyjen intellektuaalisten ja kirjallisten teosten ekspressioiden ja manifestaatioiden kappaleista. *Teos* tarkoittaa tässä yhteydessä tiettyä abstraktia intellektuaalista tai taiteellista tuotosta, eli kirjailijan kertomaa tarinaa ja sen ajatussisältöä. *Ekspressio* on teoksen toteutus kirjallisessa tai muussa muodossa (äänikirjana, e-kirjana), joko alkukielisenä tai jollekin toiselle kielelle käännettynä. *Manifestaatiolla* taas tarkoitetaan teoksen tiettyä tuotantoerää, painosta, laitosta tai vastaavaa fyysistä ilmentymää, jonka kaikki kappaleet ovat keskenään samanlaisia. Esimerkiksi jonkin teoksen tietynkielinen sidottu ja nidottu laitos ovat saman ekspression eri manifestaatioita. Konkreettisen kuvailun kohteena on aina kokoelmaan kuuluva yksittäinen fyysinen kappale kirjaa tai muuta vastaavaa dokumenttia. (Tillet 2005; Suominen ym. 2009, 56–58, 63.)

Tässä opinnäytetyössä kuvailtavat dokumentit ovat suurelta osin määriteltävissä yhteiskunnallisen olemassaolomuotonsa ja alkuperänsä puolesta julkaistuksiksi, eli niitä on tuotettu suurempia määriä julkisesti saataville. Joukossa on kuitenkin jonkin verran myös rajatulle käyttäjäkunnalle suunnattuja julkaisuja ja jopa salassa pidettäväksi tarkoitettua aineistoa. Ilmaisumuotonsa kannalta dokumentit ovat kartta-aineistoja lukuun ottamatta kielellisiä, eli niiden sisältö on esitetty tekstinä luonnollisella kielellä. Fyysisen olemismuotonsa puolesta dokumentit ovat paperille painettuja. Rakenteensa ja itsenäisyytensä kannalta dokumentit ovat pääasiassa monografioita, eli yhtenä kokonaisuutena jotakin ai-

hetta käsitteleviä ja yhden tekijän tai tekijäryhmän tekemiä teoksia. (Suominen ym. 2009, 22–24.)

3.4 Bibliografisen valvonnan normit ja standardit

Bibliografista valvontaa ohjaavat erilaiset normit ja standardit. Luetteloinnin kannalta tärkeimpiä standardeja ovat yhdenmukaiset luettelointisäännöt, jotka määrittävät mitkä tiedot dokumentista esitetään, missä muodossa ne esitetään ja mistä kohtaa julkaisua tiedot poimitaan. (Alaterä ym. 2005; Suominen ym. 2009, 46). Oili Kokkosen (1979, 33–34) mukaan luettelointisäännöt takaavat luetteloinnin johdonmukaisuuden, yhtenäisyyden ja jatkuvuuden. Johdonmukaisuus tarkoittaa samojen periaatteiden noudattamista kaikissa tilanteissa. Eri kirjastoissa ja eri aikoina tapahtuvan luetteloinnin tulisi myös olla olennaisilta osin yhdenmukaista, mikä mahdollistaa aiempien luetteloiden ainakin osittaisen kopioimisen ja helpottaa luetteloiden käyttöä.

3.4.1 Luetteloinnin yleiset periaatteet

Ensimmäiset varsinaiset luettelointisäännöt kehitti British Museumin luetteloinnin tarpeisiin kirjastonhoitaja Antonio Panizzi vuonna 1841. Panizzin mukaan luetteloinnin tarkoitus on

- saattaa käyttäjän tietoon kaikki tietyn tekijän teokset
- tunnistaa ja erottaa toisistaan tietyn teoksen eri laitokset ja käännökset niin, etteivät ne sekoitu toisiinsa
- koota kaikki teoksen laitokset niin, että käyttäjä löytää teoksen ohella myös saman teoksen muut laitokset ja muut teokset, jotka ovat jossakin suhteessa etsittävään teokseen. (Suominen ym. 2009, 32, 47.)

Yhdysvaltalainen Charles Ammi Cutter puolestaan määritteli vuonna 1876 ensimmäiset luetteloinnin yleiset periaatteet. Cutterin mukaan luetteloinnin tarkoituksena on

- mahdollistaa kirjan löytyminen, kun joko kirjan tekijä, nimeke tai aihe on tiedossa
- tehdä näkyväksi mitä kirjaston kokoelmiin kuuluu tietyltä tekijältä, tietyistä aiheesta tai tietynlaisen kirjallisuuden alalta
- auttaa valitsemaan kirja sen tietyn laitoksen tai muun ominaisuuden mukaan. (Svenonius 2000, 15; Alaterä ym. 2005; Suominen ym. 2009, 33.)

Vuonna 1961 kansainvälisessä luettelointiperiaatteita käsittelevässä kokouksessa (International Conference on Cataloguing Principles) hyväksyttiin luetteloinnin periaatteet sisältävä julkilausuma, eli ns. Pariisin periaatteet, joka muodosti luettelointistandardien ensimmäisen kansainvälisen konsensuksen. Suurin osa tämän jälkeen laadituista luettelointisäännöistä on noudattanut Pariisin periaatteita. (IFLA Cataloguing Section 2009.) Pariisin periaatteiden mukaan kirjastoluettelon tulee kertoa, onko kirjastossa tietty teos, joka voidaan määrittellä joko sen tekijän ja nimekkeen, pelkän nimekkeen, tai mikäli tekijä ja nimeke eivät riitä identifioimaan teosta, jonkin soveltuvan korvaavan nimekkeen perusteella, sekä mitä tietyn tekijän teoksia tai tietyn teoksen laitoksia kirjastossa on (Svenonius 2000, 16).

1990-luvulla IFLA (International Federation of Library Associations) julkaisi Functional Requirements for Bibliographic Records -mallin (FRBR), jonka tavoitteena oli modernisoida Pariisin periaatteita etenkin tietotekniikan kehityksen suhteen. FRBR:n tarkoituksena on olla yleinen, luettelointisäännöistä ja käytännön toteutuksesta riippumaton bibliografisen valvonnan yleisten linjojen ja tavoitteiden kuvaus. FRBR sisältää bibliografisen universumin käsitelmällin eli ns. entiteetti-relaatio -mallin. Entiteetillä tarkoitetaan oliota tai kohdetta, eli käytännössä luetteloitavaa tai haettavaa dokumenttia. Relaatioilla taas viitataan niihin entiteettien välisiin suhteisiin, joita luetteloinnissa pyritään kuvaamaan. FRBR:n mukaan luetteloinnin tavoitteena on auttaa käyttäjää

- löytämään bibliografiset entiteetit, jotka vastaavat käyttäjän esittämiä kriteerejä, eli auttaa käyttäjää paikantamaan halutun teoksen tietokannasta
- tunnistamaan, onko löydetty entiteetti se, jota haettiin

- erottamaan samankaltaiset entiteetit toisistaan
- valitsemaan entiteetti, jonka sisältö, fyysinen olomuoto tai muut ominaisuudet vastaavat käyttäjän tarpeita
- saamaan entiteetti käyttöönsä. (Svenonius 2000, 17; Alaterä ym. 2005; Tillet 2005; Suominen ym. 2009, 34, 55.)

Pariisin periaatteita uudistettiin ja laajennettiin koskemaan myös muita kuin tekstiaineistoja vuonna 2009 hyväksytyssä Julkilausumassa kansainvälisistä luettelointiperiaatteista (Statement of International Cataloguing Principles). Julkilausuman periaatteet ohjaavat myös kansainvälisiä luettelointisääntöjä ja niiden on tarkoitus helpottaa tiedonhakuja ja saatavuutta. (IFLA Cataloguing Section 2009.)

3.4.2 Luettelointisäännöt

Luettelointia yksityiskohtaisemmin ohjaavista luettelointisäännöistä tärkein on alkujaan 1970-luvulla luotu ja sittemmin moneen kertaan uudistettu ISBD-standardi (International Standard Bibliographic Description), joka kehitettiin edistämään luettelointitietojen kansainvälistä vaihtoa. ISBD määrittelee kuvailun elementit, elementtejä erottavan välimerkityksen sekä elementtien keskinäisen järjestyksen. (Alaterä ym. 2005; Suominen ym. 2009, 47.) Tämän opinnäytetyön kannalta keskeisin luettelointisäännöstö on Suomalaisten luettelointisääntöjen Monografioiden kuvailu (Helsingin yliopiston kirjasto ja Kansallinen luetteloinnin ohjausryhmä 2005), joka perustuu kansainvälisiin luettelointisääntöihin monografioita varten (ISBD(M): International Standard Bibliographic Description for Monographic Publications). ISBD(M) on yleinen standardi monografioiden kuvailuun. Muun tyyppisille julkaisuille, kuten esimerkiksi kartoille, nuoteille, elektronisille aineistoille ja jatkuville julkaisuille on olemassa omat ISBD-sääntönsä. Suomalaisia luettelointisääntöjä ollaan parhaillaan uudistamassa IFLAn luettelointijaoston hyväksymiin uudistettuihin englanninkielisiin luettelointisääntöihin perustuen. Uudistus on kuitenkin yhä luonnosasteella, joten vuonna 2005 jul-

kaistut luettelointisäännöt olivat tämän opinnäytetyön tekoaikaan edelleen voimassa. (Kansalliskirjasto 2012b.)

Kuten ISBD yleensäkin, Suomalaiset luettelointisäännöt sisältävät ohjeet enimmäismäärälle kuvailutietoja, joita voidaan tarvita erilaisissa bibliografisissa tehtävissä. Suomen kansallinen bibliografinen keskus on Kansalliskirjasto, jonka ylläpitämää kansainväliseen vaihtoon tarkoitettua kansallisbibliografiaa varten laaditut kuvailut sisältävät kaikki ISBD:n kansallisbibliografioille pakollisiksi määrittelemät elementit, mikäli nämä tiedot ovat käytettävissä kuvailtavaa julkaisua varten. Muut luetteloivat yksiköt, kuten tieteelliset ja yleiset kirjastot, voivat valita vapaammin kuvailussa käyttämänsä elementit, kunhan nämä esitetään sovitussa järjestyksessä ja sopivaa välimerkitystä käyttäen. (Helsingin yliopiston kirjasto ja Kansallinen luetteloinnin ohjausryhmä 2005, 9.) Suomalaisissa luettelointisäännöissä on myös erikseen määriteltä kuvailun vähimmäistason ja välitason elementit, jotka perustuvat AACR:n (Anglo-American Cataloguing Rules) eri tasojen elementtien luetteloon (Helsingin yliopiston kirjasto ja Kansallinen luetteloinnin ohjausryhmä 2005, 102). Tässä opinnäytetyössä tarvittavat kuvailutiedot perustuivat Suomalaisten luettelointisääntöjen vähimmäistasoon, tosin tarpeen mukaan täydennettynä ja muokattuna.

Suomalaisissa luettelointisäännöissä kuvailutiedot esitetään oheisen aluejaon mukaisesti:

- nimeke- ja vastuullisuusalue (julkaisun päänimeke, aineiston yleismääre, mahdolliset rinnakkaisnimekkeet ja muu nimeketieto sekä julkaisun sisällystään vastaavien tekijöiden tiedot)
- painosalue (painosmerkintö, painoskohtainen vastuullisuusmerkintö, lisätty painosmerkintö)
- julkaisutietojen alue (kustannus-, jakelu- ja painopaikka; kustantaja, jakaja, painaja, julkaisu-, jakelu- ja painovuosi)
- fyysisen kuvailun alue (ulkoasutiedot eli aineiston erityismääre, laajuus, kuvitus, koko ja liitteet)
- sarja-alue (sarjan tai alasarjan päänimeke, rinnakkaisnimeke, muu nimeketieto, vastuullisuusmerkinnöt, ISSN ja sarjan sisäinen numerointi)

- huomautusalue (Huomautukset määrittävät ja täydentävät muodollista kuvailua siellä, missä kuvailusäännöt eivät salli tietyn tiedon ottamista mukaan kuvailuun. Huomautukset voivat koskea mitä tahansa seikkaa kuvailtavan julkaisun ulkonäössä tai sisällössä.)
- standarditunnuksen ja saatavuustietojen alue (standarditunnus tai vastaava, saatavuus ja hinta). (Alaterä ym. 2005; Helsingin yliopiston kirjasto ja Kansallinen luetteloinnin ohjausryhmä 2005.)

Monografioiden kuvailussa käytettävä tiedonlähde on alueesta riippuen joko pelkästään julkaisun nimiösivu, nimiösivu, muu esiö ja kolofoni tai julkaisu kokonaisuudessaan. Muista kuin sovitusta tiedonlähteistä otetut tiedot merkitään hakasulkeisiin. (Alaterä ym. 2005; Helsingin yliopiston kirjasto ja Kansallinen luetteloinnin ohjausryhmä 2005.)

Tässä opinnäytetyössä luetteloitavista teoksista kirjattiin seuraavat tiedot:

- nimeke, muu nimeke ja käännettyjen teosten alkuperäisnimeke
- tekijä eli kirjoittaja tai toimittaja sekä kääntäjä
- painostieto, mikäli kyseessä oli muu kuin ensimmäinen painos
- julkaisupaikka, kustantaja ja julkaisuaika
- sivumäärä
- sarjan nimeke ja sarjan sisäinen numero
- teoksen kieli, YKL-luokka sekä tarvittaessa tieto teoksen kunnosta ja muut huomautukset.

Tiedonlähteenä käytettiin ensisijaisesti nimiösivua mutta tarvittaessa mikä tahansa tieto voitiin ottaa koko julkaisun alueelta. Julkaisun ulkopuolelta saadut tiedot merkittiin hakasulkeisiin. Suurimmassa osassa luetteloitavia teoksia ei niiden iän vuoksi ollut ISBN-standarditunnusta, joten sitä ei kirjattu myöskään niistä uudemmissa teoksista joista se löytyi.

3.4.3 Dokumentaatiokielet ja luettelointiformaatit

Bibliografisen valvonnan standardeihin kuuluvat myös dokumentaatiokielet ja luettelointiformaatit. Dokumentaatiokielet, joita ovat esimerkiksi luokituskaavat ja kontrolloidut asiasanastot, muodostavat perustan sisällönkuvailulle. (Suominen ym. 2009, 46–48.) Tämän opinnäytetyön projektissa luetteloitaville teoksille määriteltiin Yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmän (YKL) mukainen luokka, mutta sen tarkemmille sisällönkuvailutiedoille ei työssä ollut tarvetta. Luokitusjärjestelmänä päädyttiin käyttämään nimenomaan YKL:ää sen tuttuuden vuoksi sekä siitä syystä, että se oli samaan aikaan sekä yksinkertainen että riittävän kattava luettelointityötä varten.

Yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmä eli YKL on Melvil Deweyn 1800-luvun loppupuolella kehittämän Dewey Decimal Classificationin (DDC) mukaelma. YKL on hierarkkinen kymmenluokitus, jossa tiedon alue jaetaan kymmeneen pääluokkaan ja nämä edelleen kymmeneen alaluokkaan ja niin edelleen. Luokka merkitään numeroilla 0–9 ja luokan toisen ja kolmannen numeron välissä on piste. Asiasisältöön perustuvan luokituksen ohella YKL:ssä voidaan käyttää myös muotoluokkia ilmaisemaan ja täsmentämään aineiston muotoa (esimerkiksi 02 Kartat. Kartastot, 05 Kausijulkaisut, 07 Oppikirjat) tai teoksessa käytettyä lähestymistapaa (luokat 01 Filosofia. Teoria ja 09 Historia). YKL on nimensä mukaisesti kehitetty ensisijaisesti suomalaisten yleisten kirjastojen ja niiden hyllyluokituksen käyttöön. (Yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmä YKL 2005, 7–19.)

Ensimmäinen DDC:n suomalainen mukaelma oli vuonna 1925 ilmestynyt Helle Kannilan Luokitusopas kirjallisuutta varten. Sen uudistettu laitos, Suomen kirjastoseuran luokituskomitean laatima Kirjallisuuden luokitusopas, julkaistiin 1960. Seuraava uudistettu Luokitusopas ilmestyi vuonna 1975 ja sen korjattu painos 1981. Suomen kirjastoseuran luokituskomitean lakkautuksen jälkeen Luokitusoppaan ajantasaisuudesta huolehtiminen siirtyi Kirjastopalvelulle, kunnes 1987 opetusministeriön toimesta perustettiin Luokitusta uudistava työryhmä (LUU). YKL:n uusi ja huomattavasti aiempaa laajempi hakemisto laadittiin Hel-

singin kaupunginkirjaston luokitusjärjestelmän hakemiston pohjalta ja se ilmestyi omana kokonaisuutenaan vuonna 1991. Vuonna 1999 YKL:n sisällöllinen ylläpito siirtyi opetusministeriöstä osaksi Helsingin kaupunginkirjaston keskuskirjastotoimintaa, ja samalla aloitettiin myös YKL:n kehittäminen verkkopalveluksi. Verkko-YKL:n oikeudet omistaa opetusministeriö ja sen sisällöstä vastaa Helsingin kaupunginkirjasto. Se julkaistiin vuonna 2000. YKL:n taulukoista ja hakemistosta julkaistiin uudet painetut versiot vielä vuonna 2005. (Yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmä YKL 2005, 7–11.)

Dokumentaatiokieliä ovat myös asiasanastot, joilla dokumenttien sisältöä kuvataan sanallisesti. Asiasanastot rakentuvat luonnollisesta kielestä valituista tai asiasanastoa varten luoduista sanoista, joita käytetään dokumentin sisällön kuvaamiseen. Tesauruksiksi kutsutaan sellaisia kontrolloituja asiasanastoja, joissa on ilmaistu myös asioiden välisiä sisällöllisiä suhteita. Suomessa yleisimmin käytetty eri tieteenalat kattava asiasanasto on Yleinen suomalainen asiasanasto (YSA). (Suominen ym. 2009, 152, 156–157.) Tässä opinnäytetyössä ei kuitenkaan tehty varsinaista sisällönkuvailua, sillä toimeksiantaja ei sitä edellyttänyt, eikä asiasanastoja näin ollen käytetty.

Luettelointiformaatti määrittelee, missä muodossa luettelointitiedot esitetään atk-järjestelmässä. Tällä hetkellä maailmanlaajuisesti käytetyin luettelointiformaatti on MARC (Machine-Readable Cataloging), joka määrittelee kirjastotietokannoissa käytettävän standardinmukaisen tietuerakenteen. (Suominen ym. 2009, 49.) Koska tässä työssä luettelointi ei tapahtunut kirjastotietokantaan, luettelointiformaateista ei tarvinnut välittää. Teosten kielen merkitsemiseen käytettiin kuitenkin MARC 21 -formaatin mukaisia kolmikirjaimisia kielikoodeja.

3.5 Luettelo ja tietokanta

Bibliografisen luettelon tekninen toteutus voi olla joko yksinkertainen kirjoitettu tai painettu luettelo, korttiluettelo tai tietotekniikan avulla toteutettava ja käytettävä tietokanta. Luettelo, kirjoitettu, painettu tai korttiluettelo, on järjestetty hyödyllisimmäksi katsotun hakuperusteen eli pääkirjauksen mukaan. Pääkirjaus

sisältää täydelliset tiedot dokumentista. Nykyisin bibliografiset luettelot ovat lähes aina tietokantamuodossa. Tietokanta on sekä ylläpito- että hakuominaisuuksiltaan huomattavasti monipuolisempi ja joustavampi kuin vanhat luettelomuodot. (Kokkonen 1979, 22; Suominen ym. 2009, 35–36.) Tämän opinnäytetyöprojektin toimeksiantaja oli ensisijaisesti kiinnostunut saamaan yksinkertaisen painetun luettelon kokoelmaan sisältyvistä kirjoista, sekä sitä täydentämään ja kokoelman mahdollista tulevaa käyttöä ja tutkimista helpottamaan yksinkertaisen tietokannan. Näin ollen työssä keskityttiin laatimaan dokumenttien tarpeelliset tiedot sisältävä yksinkertainen luettelo.

Bibliografisessa valvonnassa erotetaan toisistaan kuvailu ja hakuelementit. Kuvailun tehtävänä on ensisijaisesti dokumentin mahdollisimman tarkka kuvaaminen, jotta dokumentti voitaisiin identifioida. Hakuelementit ovat erikseen määriteltäviä ja standardoituja tietoja, jotka tukevat hakua ja edistävät dokumentin löytymistä luettelosta. Luettelointi tuottaa sekä kuvailua, että hakuelementtejä, kun taas sisällönkuvailu tuottaa ensisijaisesti hakuelementtejä. (Suominen ym. 2009, 44–45.) Vanhoissa korttiluetteloissa pääkirjauksen ohella jokaista uutta hakuelementtiä varten oli laadittava erillinen lisäkirjaus. Tietokannoissa erilaisten hakuelementtien määrittely ja koko tietosisältöön kohdistuva vapaasanahaku on huomattavasti helpompaa. (Kokkonen 1979, 22; Suominen ym. 2009, 52.) Tässä työssä ei ollut tarkoituksenmukaista määrittellä erityisiä hakuelementtejä, joten luetteloinnissa keskityttiin ainoastaan dokumenttien kuvailuun.

3.6 Vieraskielisen aineiston luettelointi

Huovinrinteen Upseerikerhon kokoelmasta vain noin puolet on suomenkielistä aineistoa. Vieraskielisten suurimman ryhmän muodostavat saksankieliset kirjat, joiden lisäksi kokoelmaan kuuluu jonkin verran venäjän-, ranskan-, ruotsin-, tanskan-, norjan-, unkarin- ja englanninkielisiä kirjoja. Vieraskielisen aineiston luettelointi ja etenkin sen sisällönkuvailu on yleensä ainakin jossain määrin hankalampaa kuin luetteloijan äidinkielellä julkaistun aineiston, sillä vieraskielinen asiasisältö ei välttämättä avaudu kovin helposti. Tässä projektissa työtä helpotti

se, että Maija Honkonen oli opiskellut hieman saksaa ja Tanja Vienonen puolestaan venäjää ja ranskaa, joten kielet eivät olleet täysin vieraita. Venäjänkielistä aineistoa lukuun ottamatta kaikki kirjat oli painettu länsimaissa käytössä olevin latinalaisin aakkosin. Teosten kielen määrittämisen suhteen ei vastaan tullut myöskään suurempia ongelmia, sillä vaikeimmin tunnistettavat tanska, norja ja unkari varmistuivat nekin teosten julkaisupaikan perusteella.

Jane Readin (2003, 154–155) mukaan vieraskielisen aineiston luetteloinnissa auttaa ensinnäkin se, että luetteloiija tuntee vähintään yhden kielen (oman äidinkielenensä) ja sen kieliopin, ja on yleensä myös opiskellut yhtä tai useampaa vierasta kieltä. Koska kielet ovat sukua toisilleen, esimerkiksi ruotsin kielen tuntemus auttaa tanskan- ja norjankielisen aineiston ymmärtämisessä. Lisäksi yleensä – ja pitkälti myös tässä tapauksessa – vieraskielinenkin aineisto on painettu luetteloijan tuntemalla aakkostolla ja etenkin kirja-aineiston ulkoasu, kuten nimiösivu ja esiö, on yleensä samankaltainen julkaisukielestä riippumatta.

Vieraskielisen aineiston sisällönkuvailu aiheuttaa yleensä enemmän ongelmia kuin sen luettelointi. Vaikka työssä teoksille määritettiin ainoastaan luokka, silti oli selvitettävä, mitä aihetta kukin teos käsitteli. Vieraskielisen teoksen aihetta määriteltäessä ensimmäinen askel on yleensä nimekkeen ymmärtäminen, ja mikäli se ei riitä, on sisältöön tutustuttava tarkemmin. Teoksissa olevien karttojen tai muun kuvituksen tutkimisesta oli silloin tällöin apua aiheen selvittämisessä. Luettelointitietoja kopioitaessa oli myös mahdollista katsoa, miten teos oli luokitettu muissa tietokannoissa. Tuntemattomien sanojen kääntämisessä käytettiin MOT-sanakirjaa ja Google-kääntäjää.

4 PORILAISJOUKKOJEN HISTORIA

Huovinrinteen Upseerikerhon kirjakokoelma ei ole erityisen vanha kirjallisuus-historiallisessa mielessä, mutta itse porilaisjoukkojen historia – ja samalla myös Porin Prikaatin historia – alkaa jo Ruotsin suurvalta-ajalta 1600-luvun alkupuoliskolta (Sutela & Mikkola 1986, 16). Tämän vuoksi voidaan pitää perusteltuna, että koko ajanjaksosta 1600-luvulta nykypäivään tehdään selkoa tässä opinnäytetyössä. Luvussa käsitellään Porin Prikaatiin liittyvät tapahtumat pääpiirteissään. Tarkoitus ei ole esittää tyhjentävää selontekoa koko historiasta, vaan selvittää miten tietyt asiat voivat liittyä lähdeaineiston perusteella kirjakokoelman muotoutumiseen.

4.1 Porin Rykmentin alkuvaiheet

Ruotsi-Suomen kuninkaan Kustaa II Aadolfin 1626 perustama eversti Arvid Hornin jalkaväkirykmentti oli Porin Rykmentin ensimmäinen perinnejoukko-osasto. Kyseessä oli myös yksi ensimmäisistä pysyvistä maakunnallisista rykmenteistä. Siihen pestautuessaan miesten oli tarkoitus palvella rykmentissään, kunnes tulivat ikänsä tai terveydentilansa takia palvelukseen kelpaamattomiksi, "elleivät sitten sattuneet kuolemaan sitä ennen", mitä Sutelan ja Mikkolan (1986, 16) mukaan tapahtui valitettavan usein. Tämä pysyvä jalkaväkirykmentti perustettiin Euroopassa käydyn kolmikymmenvuotisen sodan vuoksi, jossa myös suomalaisen kevyen ratsuväen eli hakkapeliittojen maine luotiin. Ennen pysyvien rykmenttien perustamista Satakunnan ja Varsinais-Suomen alueelta oli pestattu jo 1500-luvun lopulta lähtien alueellisia joukko-osastoja tai lippukuntia. Näiden osastojen ei ollut tarkoituskaan olla pysyviä, vaan ne hajotettiin heti, kun niiden perustamiseen johtanut tilanne oli ohi. (Sutela & Mikkola 1986, 16.)

Porin Prikaatin vuosipäiväksi on valittu 16.2., koska tuona päivänä vuonna 1626 Kustaa II Aadolf allekirjoitti asiakirjat, joilla annettiin toimenpidekäsky Suomen armeijan uudelleenjärjestelystä. Niissä käskettiin perustaa yksi jalkaväkiryk-

mentti pääasiassa Satakunnan alueelta, "Pohjanmaalta ja Pohjois-Suomesta, joka ei ylety Pohjaan saakka". Tämä rykmentti osallistui Puolassa Veiksel-joen alajuoksulla olleen Mewen linnoituksen puolustukseen. (Sutela & Mikkola 1986, 20; 24). Kolmikymmenvuotisen sodan seurauksena porilaisjoukkoja oli viety 23 vuoden aikana ulkomaille noin 15 000 miestä, joista oli sodan päättyessä elossa ja terveinä oli enää hieman yli 250. Sotavuosien aikana haavoittuneita ja sairaita miehiä oli kotiutettu muutamia satoja, joista oli lopulta elossa noin sata. (Sutela & Mikkola 1986, 32.) Nimitys Porin Rykmentti vakiintui käyttöön noin 50 vuotta myöhemmin, 1600-luvun loppupuolella (Sutela & Mikkola 1986, 22).

Huovrinteen Upseerikerhon kirjakokoelmaan liittyen varhaisin historiallinen viite löytyy jo vuodelta 1769, jolloin Porin Rykmentin komentajaksi nimitettiin eversti Carl Constantin de Carnall. Hän toimi Pommerin sodassa 1762 Neu Kalenin ja Melchin taisteluihin osallistuneiden etujoukkojen komentajana. Näihin taisteluihin osallistui myös pieni osasto Porin Rykmentistä. Eversti de Carnall oli siitä harvinainen komentaja, että hän osasi myös suomea, jota tuona aikana osasivat vain harvat upseerit ja sitäkin harvemmat komentajat. (Sutela & Mikkola 1986, 70–71.) Upseerikerhon kirjakokoelmassa hänet on huomioitu yhdellä nimikkoteoksella, joka on ilmeisesti osa jotain laajempaa teosta, sillä sitä ei ole julkaistu virallisesti itsenäisenä teoksena. Tästä löytyi maininta nimiösivua syvemmältä itse teoksen tekstistä. Kirjakokoelmassa säilyneiden teosten julkaisuaikojen perusteella voidaan todeta, että joko kirjakokoelmassa ei ole Ruotsin valtakaudelta säilynyt tai silloin ei ole julkaistu kokoelman aihepiiriin liittyviä teoksia, sillä vanhin teos on vuonna 1865 julkaistu K. M. Kivisen Anteckningar om Nord-Karelska frikorpsernas företag, 1808 : föregångna af ett försök till framställning om dessa korpserns uppkomst och öden.

Raskaan Suomen sodan ja Ruotsi-Suomen tappion jälkeen vuonna 1809 Porin Rykmentin komppaniat hajaantuivat omille tahoilleen, eikä rykmentin upseeritokaan kokoontunut enää kuin kerran Turussa vuonna 1810. Porin Rykmentti hajotettiin ennen kuin Suomi siirtyi Venäjän vallan alaisuuteen ja autonomian aikaan. (Sutela & Mikkola 1986, 100–103.) Sutelan ja Mikkolan (1986, 103) mukaan Venäjän tarkoituksena ei ollut Suomen sodan missään vaiheessa erottaa

Suomea Ruotsin yhteydestä, vaan ainoastaan pakottaa Ruotsi Tilsitissä solmittuun sopimuksen mukaiseen mannermaasulkuun. Sopimus oli Napoleonin ja Venäjän Aleksanteri I:n välinen ja sen tarkoitus oli eristää Iso-Britannia täysin Manner-Euroopasta, jotta maan heikennyttä riittävästi se antautuisi Napoleonin valloitettavaksi (Suomen historian pikkujättiläinen 2003, 361). Venäjän sotilaallisten voittojen nopea karttuminen kuitenkin johti siihen, että suunnitelmat vallattujen alueiden suhteen muuttuivat. Niinpä sodan lopputuloksen selvittyä Porvoossa järjestettiin maaliskuussa 1809 valtiopäivät, jossa Suomelle myönnettiin autonomia Venäjän yhteydessä ja samalla Suomen sotavoimat lakkautettiin 50 vuodeksi. Ruotsin vallan aikana käyttöön otettu ruotujakolaitos kuitenkin säilyi, vaikka ruoduilla ei enää ollut sotamiehenpitovelvollisuutta. Seuraava Porin Rykmentin perinnejoukoksi laskettava pataljoona oli 7. Porin Ruotujakoinen Tarkka-ampujapataljoona, koska Porin Rykmentin entiset ruodut olivat sen perustajina. (Sutela & Mikkola 1986, 103.)

Suomalainen ruotusotaväki perustettiin uudelleen Krimin sodan 1854–1856 vuoksi, koska Iso-Britannia ja Ranska ulottivat sotatoimensa Suomen rannikoille ja saaristoon heti sodan alussa. Päätös tarkka-ampujapataljoonan perustamisesta tehtiin vuonna 1855, mutta itse pataljoona ei taistellut sodassa, sillä rauha solmittiin jo 1.3.1856 ja pataljoona valmistui suunnitelmien mukaisesti 13.5.1856. Ruotujakolaitos lopetettiin vuonna 1868 ja samalla myös kaikki ruotujakoiset pataljoonat lakkautettiin, koska suurien nälkävuosien 1867–1868 vuoksi kaikki varat oli pakko keskittää nälänhädän torjumiseen. Toinen perustavanlaatuisempi syy oli se, että ruotujakojärjestelmä oli jo syntyessään vanhentunut eikä se vastannut ajan vaatimuksia. (Sutela & Mikkola 1986, 104–106.)

Uutta asevelvollisuuslakia alettiin valmistella Venäjällä 1860-luvulla, ja sen lopullinen versio Suomen osalta hyväksyttiin vuoden 1878 valtiopäivillä (Sutela & Mikkola 1986, 106). Sen mukaan "jokainen Suomen mies oli Valtaistuimen ja Isänmaan puolustamiseksi asevelvollinen" (Sutela & Mikkola 1986, 107). Kommentokieli vaihtui suomesta venäjäksi ja asevelvollisista muodostettiin ensin kahdeksan tarkka-ampujapataljoonaa ja myöhemmin perustettiin vielä raukuunarykmentti. Asevelvollisuuskutsunnassa arvottiin vakinaiseen palvelukseen

ja reserviin menevät. (Sutela & Mikkola 1986, 107.) Tältä ajalta Upseerikerhon kirjakokoelmassa on kuitenkin säilynyt useita ruotsinkielisiä teoksia ja vain muutama venäjänkielinen. Ruotsinkielisistä suurin osa käsittelee sotahistoriaa, kuten Galitzinin kirjasarja Allmän krigshistoria tai ne ovat Finsk militär tidskriftin vuosikertoja. Kirjakokoelman venäjänkielisistä teoksista parhaiten tähän ajankautaan osuu A. G. Gavlovskijn vuonna 1879 julkaistu Tšerteži k rukovodstvu geometritšeskogo tšertšenija, jossa on omistuskirjoitus "Åt Robert Lagus af handfor (?)".

Palvelusaika oli 1800-luvun loppupuolella yleisimmin kolme vuotta, lukuun ottamatta joitain poikkeuksia (Sutela & Mikkola 1986, 107). Lyhyemmällä palvelusajalla selvisi, jos oli käynyt koulua: kansakoulun käyneet palvelivat kaksi vuotta, keskikoulun käyneet puolitoista vuotta ja ylioppilaat vuoden (Sutela & Mikkola 1986, 115). Reserviläisiä koulutettiin yhtä pitkän ajanjakson aikana yhteensä 90 päivän ajan. Näissä joukoissa palveli ainoastaan suomalaisia eikä heitä lain mukaan pitänyt käyttää maan rajojen ulkopuolella oli se sitten sodan tai rauhan aikaista palvelusta. Myös kantahenkilöstön piti koostua suomalaisista sotilaista. Yksi tarkka-ampujapataljoonista sijoitettiin Turkuun ja se nimettiin 2. Turun Suomen Tarkk'ampujapataljoonaksi. Tätä pataljoonaa ja siihen kuulunutta 5.–8. Reservikomppaniaa voidaan pitää Porin Rykmentin perinnejoukko-osastona, sillä sen miehistö rekrytoitiin samalta alueelta Lounais-Suomesta. (Sutela & Mikkola 1986, 107–108.)

Ensimmäiset alokkaat aloittivat palveluksen Turun tarkka-ampujapataljoonassa vuonna 1881, vaikka kasarmit eivät olleet vielä valmiit. Tämän vuoksi alokkaat oli pakko majoittaa tilapäisesti Linnankadun varrella olleisiin vanhoihin lääninsairaalan ja kehruhuoneen tiloihin. Alokkaat osallistuivat uuden kasarmin rakentamiseen niin sanotulle Piispanpellon alueelle, vajaan kilometrin päähän Tuomiokirkosta koilliseen. (Sutela & Mikkola 1986, 110.) Samalla alueella sijaitsee nykyään Turun yliopiston eri tiedekuntien rakennuksia, joista pinta-alaltaan suurimmat ovat Colonia, Arcanum, Educarium ja Publicum -rakennukset (Sutela & Mikkola 1986, 358; Turun yliopisto 2012b). Pataljoona muutti uusiin kasarmeihin niiden ollessa vielä kesken lokakuussa 1883. Saman vuoden lopussa

kasarmeista puuttuivat vielä vuoraukset sisä- ja ulkopuolelta ja rakennukset olivat vetoisia ja huonosti tilkittyjä. (Sutela & Mikkola 1986, 112.)

Seuraava käännekohta Suomen puolustusvoimien historiassa tapahtui 1890-luvulla, jolloin Venäjällä alkanut panslavistinen, eli vähemmistökansallisuuksien venäläistämiseen pyrkineen liikkeen vaikutusvalta kasvoi. Venäläisiä häiritsi erityisesti autonominen Suomi kaikkine erioikeuksineen. Tämän vuoksi suomalaisten sotajoukkojen venäläistämishjelman suunnittelu aloitettiin 1896. Ohjelman tarkoituksena oli liittää suomalaiset pataljoonat erottamattomasti Venäjän armeijaan ja näin ollen hävittää puolustuslaitoksen suomalaisuus kokonaan. (Sutela & Mikkola 1986, 125.) Samalta vuodelta kirjakokoelmassa on säilynyt yksi venäjänkielinen teos: *Posobie dlja polevyh i zimnyh aktitšeskih zanjati*, joka on kirjoitettu vuoden 1708 kyrillisellä kirjaimistolla ja siinä on signeeraus "H. J. Hacklin 1897".

Suomen vuoden 1899 valtiopäivät eivät hyväksyneet venäläistämishjelmaa, minkä vuoksi Venäjän tsaari ja Suomen suuriruhtinas Nikolai II antoi julistuksen, joka nykyään tunnetaan helmikuun manifestina. Sen mukaan Suomella oli ainoastaan lausunto-oikeus koko Venäjää koskeviin lakeihin, eikä enää todellista päätäntävaltaa. Tästä johtuen vuoden 1878 asevelvollisuuslaki kumottiin, Suomen sotaväki lakkautettiin ja samalla uusi asevelvollisuuslaki saatettiin voimaan vuonna 1901. Suomalaisista sotilaista koostunut Helsingissä palvellut Suomen Kaarti lakkautettiin viimeiseksi vuonna 1905, minkä jälkeen Suomessa ei ollut kansallista armeijaa ennen vuotta 1918. (Sutela & Mikkola 1986, 126.)

Laajemmassa perspektiivissä Venäjän toimet Suomen suhteen eivät eronneet siitä, mitä Euroopassa ylipäätään tapahtui 1880-luvulla. Koko vuosikymmen oli eurooppalaisten suurvaltojen ja imperialismin aikaa, jolloin monet länsimaat valtasivat alueita Afrikasta kasvattaakseen omaa vaikutusvaltaansa. Myös Venäjä pyrki samaan eri puolilla Aasiaa ja kilpaili aluevaltauksista varsinkin Iso-Britannian kanssa. Virrankosken (2001, 576) mukaan "[e]urooppalaiseen imperialismiin liittyi valtakunnan yhtenäistäminen hallinnollisesti ja myös etnisesti". Vähemmistökansallisuuksia valvottiin näin ollen tiukasti ja heidän tekemisiään

rajoitettiin. Lopullisena tavoitteena oli saada vähemmistöt sulautumaan hallitsevaan kansaan. (Virrankoski 2001, 576.)

Helmikuun manifestissa ei monien lähteiden mukaan loppujen lopuksi ollut kyse muusta kuin Venäjän maantieteellisen puolustuksen varmistamisesta, sillä Suomi oli sijainniltaan lähellä silloista keisarikunnan pääkaupunkia Pietaria. Manifestin tarkoituksena oli vain muuttaa Suomen asevelvollisuuslakia, koska muutos oli venäläisten päättäjien mukaan ajankohtainen ja tärkeä asia. Suomalaiset kuitenkin näkivät manifestin alkusoittona autonomian lopettamiselle. Tästä alkoi sortokaudeksi nimetty ajanjakso, jonka alkuvuosia vuoteen 1905 saakka kutsutaan routavuosiksi. Tänä aikana itseään perustuslaillisiksi kutsuneet loivat salaisen järjestön, jonka organisoiman vastarinnan ja valistuksen ansiosta vuonna 1902 säädetyn uuden asevelvollisuuslain mukaisiin kutsuntoihin osallistui vain murto-osa kaikista suomalaisista asevelvollisista. Samasta syystä Suomesta ei otettu sotilaita Japanin sotaan eikä ensimmäiseen maailmansotaan. Toinen sortokausi alkoi heti routavuosien jälkeen eikä Suomen tilanteessa tapahtunut muutosta parempaan, kun Venäjällä olot kehittyivät yhä konservatiivisempaan suuntaan kevästä 1906 lähtien. (Virrankoski 2001, 583–585; 588; 603.) Samaan aikaan tunnelma kiristyi muualla Euroopassa ja sodanuhka kasvoi entisestään (Virrankoski 2001, 697).

4.2 Suomalaiset jääkärit

Huovinrinteen Upseerikerhon kirjakokoelmassa on huomattavan paljon saksankielisiä teoksia, mikä todennäköisesti johtuu suomalaisten Saksassa käydystä koulutuksesta ennen vuoden 1918 sotaa. Lähes 300 teoksesta noin 70 on ilmestynyt ennen vuotta 1918, jolloin jääkärit palasivat Saksasta. Seuraavissa alaluvuissa käydään läpi vuoden 1918 sotaan johtaneet tapahtumat suomalaisten jääkärien kannalta.

4.2.1 Vapaaehtoiset Saksassa koulutuksessa

Vuonna 1914 alkanut I maailmansota vaikutti Suomeen aluksi vain epäsuorasti, sillä sodan alkuvaiheessa painopiste oli muualla eikä Suomen alueella taisteltu. Taloudellisesti sota oli Suomelle hyvin tuottoisaa aikaa, sillä maasta tilattiin Venäjän sotavoimille paljon tarvikkeita. Varsinkin Suomen metalli- ja paperiteollisuus kukoistivat. Vasta vuoden 1916 lopulla elintarvikkeita oli pakko ryhtyä säännöstelemään. Euroopassa syttynyt sota mahdollisti myös Suomen itsenäisyyden tavoittelun, varsinkin kun autonomiaa kavennettiin jälleen. Suomalaiset ylioppilaat olivat näissä suunnitelmissa alkuun panevana voimana, sillä he ryhtyivät selvittämään suostuisiko joku Venäjän entisistä tai nykyisistä vastustajista antamaan sotilaskoulutusta suomalaisille. Ruotsi kieltäytyi maan puolueettomuuteen vedoten, mutta Saksa suostui pyyntöön. (Virrankoski 2001, 698–700.) Pyyntöön suostumisen myötä ensimmäiset miehet saapuivat koulutukseen Hampurin pohjoispuolelle Holsteiniin helmikuun lopussa 1915. Nykyään paikkakuntaa kutsutaan Hohenlockstediksi. (Kotro 2007, 5.)

Aluksi Lockstedtin koulutusleiriin lähti vain pieni määrä ylioppilaita, joista osa oli suorittanut akateemisen loppututkinnon. Sotilaskoulutus suoritettiin salassa, minkä vuoksi se naamioitiin partiojohtajakoulutukseksi. Tämän vuoksi koulutettavia kutsuttiin pfindereiksi ("polunlöytäjät"), joka on partiolaisten saksankielinen nimitys. Tästä 145 miehen ryhmästä Suomen armeija sai lopulta 25 kenraalia ja 30 everstiä. (Virrankoski 2001, 700.) Myöhemmin vapaaehtoiseen koulutukseen osallistujia alettiin kutsua musketööreiksi. Koulutusaika oli aluksi neljä viikkoa, mutta sitä jatkettiin useaan otteeseen. Koulutus oli suunnitelmallista ja tehokasta ja sitä voisi verrata myöhempään suomalaiseen reserviupseerikoulutukseen. Majuri Maximilian Bayer toimi suomalaisten vapaaehtoisten komentajana koulutuksen alusta aina tammikuuhun 1917 saakka. Kouluttajat olivat saksalaisia upseereita ja aliupseereita, mutta esimieheksi ylennettiin myöhemmin myös suomalaisia. (Kotro 2007, 5.)

Pfinder-kurssi laajennettiin vuonna 1915 Wilhelm II:n käskystä vahvennetuksi jääkäripataljoonaksi, mikä tarkoitti uusien värväysten aloittamista Suomessa,

sillä pataljoonan tavoitevahvuudeksi suunniteltiin 2000 miestä. Värväyksen tueksi Suomessa perustettiin kaksi komiteaa, Aktionskommittén (Toimeenpaneva komitea) ja Centralkommittén (Keskuskomitea). Näiden tarkoitus oli saada aikaan Suomen kattava ja keskitetysti johdettu värväysorganisaatio, mutta siinä ei täysin onnistuttu. Siksi värvääjien oli pakko toimia itsenäisesti ja salassa vaarallisissa ja epävakaisissa oloissa, sillä maa oli julistettu sotatilaan ja venäläisten valvonta oli tiukkaa. Myös matka Saksaan koulutusleirille oli tehtävä salassa, joko Kemistä Tornion kautta Haaparantaan tai Pohjanmaan rannikolta Merenkurkun yli Uumajaan. Eniten miehiä lähti jääkärikoulutukseen Pohjanmaalta, Uudeltamaalta ja Karjalasta, kaikista ammattiryhmistä ja ikähaarukasta 15–49. Koska karsintaa ei värväyksen aikana pystytty tekemään, jouduttiin useampi sata Saksaan saapuneista vapaaehtoisista sijoittamaan siviilityöpaikkoihin. Lopulta 1890 miehestä jääkäreiksi koulutettiin 1261. (Kotro 2007, 6–7.)

Suomalaiset vapaaehtoiset eivät pysyneet koko koulutusaikaansa Saksan armeijan vierailijoina, vaan elo–syyskuussa 1915 heidän statuksensa muutettiin Saksan armeijan sotilaiksi. Siitä eteenpäin heidän piti sitoutua palvelemaan Saksaa kaikkialla kaikkine voimineen. Pohjimmiltaan tämä tarkoitti Venäjän ja Suomen lakien kannalta, että koulutettavat syyllistyivät maanpetokseen. Saksan armeijaan liittämisen jälkeen suomalaisjoukkoa ei enää voinut kutsua partiolaisiksi (pfadfinder), vaan sen nimeksi tuli Lockstedtin koulutusjoukko (Ausbildungstruppe Lockstedt). (Kotro 2007, 8.)

4.2.2 Rintamakokemusta Saksan armeijassa I maailmansodassa

Lockstedtin koulutusjoukko keräsi myös kokemusta Saksan rintamalta, kun heidät siirrettiin etulinjaan itärintamalle kesäkuussa 1916. Joukon nimi muutettiin liikekannallepanon yhteydessä Kuninkaalliseksi Preussin Jääkäripataljoona 27:ksi (Königlich Preussisches Jägerbataillon Nr 27). (Kotro 2007, 10.) Upseerikerhon kirjakokoelman saksankielisen aineiston voidaan olettaa olevan tältä tai myöhemmältä ajalta, sillä niissä olevissa leimoissa esiintyvät usein nimet Jääkäriprikaati, Jääkäritoimisto sekä Jääkäripataljoona 27. Yhdessä leimassa lukee

myös pataljoonan yhden joukko-osaston saksankielinen nimi (Jäger-Batl. Nr. 27. Leichte Feld-Haubitz-Batterie 942). Kyseessä on todennäköisesti kenttätukikistöyksikkö. Muunkielisistä teoksista jääkäreihin liittyviä leimoja ei luetteloinnin yhteydessä löytynyt.

Rintamalla ollessaan jääkäripataljoona kärsi tappioita, sillä maaliskuussa 1917 sen rintamalta irrottamiseen mennessä 11 suomalaista oli kaatunut ja yhteensä 49 oli haavoittunut. Tämän lisäksi erilaiset kulkutaudit, kuten tuberkuloosi, olivat verottaneet jääkäreiden rivejä. Pataljoona siirrettiin vuonna 1917 Latvian Liepajaan jatkamaan rauhan ajan palvelusta ja saamaan lisäkoulutusta. Koko pataljoona rivimiehistä lähtien pyrittiin kouluttamaan ainakin aliupseereiksi ja osa koulutettiin hävitys-, sabotaasi- ja sissijoukkoihin. Koulutuksen lisäksi Liepajassa ollessaan jääkärit kirjoittivat pohjateokset suomenkieliselle sotilasammattikirjallisuudelle, josta suurin saavutus oli Oberzugführer Armas Ståhlbergin työryhmän laatima yli 1500-sivuinen Suomalainen sotilaskäsikirja. (Kotro 2007, 11–12.) Upseerikerhon kirjakokoelmassa on vain kolme nidettä tämän käsikirjan ensimmäistä osaa, joista yksi kappale on painettu vuonna 1917 Berliinissä ja kaksi kappaletta 1918 Helsingissä. Berliinissä painettu on vuosiluvun perusteella teoksen ensimmäisiä painoksia. Myös repaleinen kunto ja kansien puuttuminen antaa ymmärtää, että kyseinen nide on ollut jääkärien matkassa mukana.

Venäjän maaliskuun vallankumouksen 1917 jälkeen syksyllä alkoi jääkäreiden kotiinpaluu. Ensimmäinen aselastissa kulkenut rahtilaiva purettiin lokamarraskuun vaihteessa Vaasan ja Pietarsaaren lähisaarille. Venäjän ja Saksan tunnustettua Suomen itsenäisyyden ei jääkärien pääjoukon kotiuttamista enää voitu pitää Venäjälle vihamielisenä tekona. Ennen kotiinpaluuta Jääkäripataljoona 27 hajotettiin ja jääkärit sitoutuivat palvelemaan Suomen armeijassa vähintään vuoden ajan. Samalla heidän sotilasarvonsa muutettiin saksalaisista suomalaisiksi. Pääosa jääkäreistä palasi Suomeen vuosien 1918–1919 aikana ja monet ehtivät ottaa osaa vuoden 1918 sotaan. Suomeen palattuaan jääkärit hajaantuivat ja toimivat erinäisissä tehtävissä valkoisen Suomen joukoissa. Suurin osa toimi kouluttajina tai komppanian päälliköinä, sekä joukkueenjohtajina ja esitaistelijoina. Moni vuoden 1918 sodassa taistelleista jääkäreistä kaatui

tai haavoittui, koska jääkärit olivat sodan aikana pääasiassa rintamalla. Jäljelle jääneet jääkärit muodostivat itsenäisen Suomen oman armeijan esimiehistön rungon. (Kotro 2007, 14–15; 17.)

4.2.3 Vuoden 1918 sota

Vuoden 1918 tapahtumiin johtivat monet toisiinsa liittyneet asiat. Suomalaiset olivat olleet jo pitkään tyytymättömiä Venäjän valtaan ja kun maaliskuun vallankumous tapahtui Venäjällä vuonna 1917, Suomikin sai mahdollisuuden pyrkiä itsenäiseksi. Marraskuun vallankumous lisäsi halua irtautua Venäjältä entisestään. Pian tämän jälkeen muodostettu uusi senaatti teki P. E. Svinhufvudin johdolla eduskunnalle esityksen Suomen julistamisesta itsenäiseksi, minkä eduskunta hyväksyi 6.12.1917. Jo ennen itsenäistymistä suomalaiset halusivat saada maassa häiriötä aiheuttaneen venäläisen sotaväen karkotetuksi. Tähän tarvittiin omaa sotaväkeä, mitä Suomella ei ollut ollut sitten 1900-luvun alun. Ongelman ratkaisi kesällä 1917 perustettu suojeluskuntajärjestö, johon liittyi aluksi miehiä kaikista sosiaaliryhmistä, sillä se ei toiminut minkään puolueen alaisuudessa. Työväenluokka alkoi kuitenkin karttaa suojeluskuntia ja ensimmäinen punakaarti perustettiin Tampereella saman vuoden lokakuussa. (Sutela & Mikkola 1986, 156–157.)

Maan itsenäiseksi julistautumisen jälkeen tilanne kärjistyi entisestään. Tämä johti siihen, että tammikuun lopussa senaatin määräyksestä suojeluskunnista tuli hallituksen joukkoja ja C. G. E. Mannerheimista niiden ylipäällikkö. Samaan aikaan punaisten joukkojen toimeenpaneva komitea antoi punakaarteille liikekannallepanokäskyn ja vallankumousjulistuksen. Suomessa alkoi vuoden 1918 sota, joka päättyi punaisten antautumiseen toukokuun alussa. Venäläiset olivat vahvasti mukana punakaartien joukoissa samoin kuin saksalaiset tukivat maihinnousuillaan Hangossa ja Loviisassa valkoisia suojeluskuntia. Myös Saksassa koulutettu suomalainen jääkäripataljoona oli mukana sodan loppuvaiheissa valkoisten puolella. (Sutela & Mikkola 1986, 158–160.) Jääkärit johtivat ja kouluttivat nk. jääkäriyrykmenttejä, jotka koostuivat helmikuussa 1918 uudelleen

voimaan julistetun vanhan asevelvollisuuslain mukaan kutsuntojen kautta valituista asevelvollisista (Sutela & Mikkola 1986, 179).

Vuoden 1918 sodan jälkeen sitä varten perustettu Porin Rykmentti järjestettiin osittain uudelleen ja loppu joukko-osastosta hajotettiin. Tätä ennen oli jo aloitettu uuden Porin Rykmentin perustaminen osaksi koko maan puolustusvoimia. Aiemmin kootut jääkärirykmentit olivat Suomen puolustusvoimien perusta. Armeija järjestettiin vuosien 1918–1919 aikana, jolloin myös Porin Rykmentin uusi muoto hahmoteltiin Helsingin Jääkäriprikaatin ja sen joukko-osaston, 2. Helsingin Jääkärirykmentin, Helsingin Jalkaväkirykmentin ja Itämeren Jalkaväkirykmentti N:o 1:n pohjalta. (Sutela & Mikkola 1986, 178; 179–160.) Itämeren Jalkaväkirykmentti N:o 1 - Östersjö Infanteriregemente N:o 1 -leima löytyy yhdestä kirjakokoelmaan kuuluvasta vuonna 1913 julkaistusta saksalaisesta teoksesta Dienstunterricht des Offiziers: Anleitung zur Erteilung des Mannschaftsunterrichts in Beispielen.

4.3 Porin Rykmentti Suomen itsenäisyyden aikana

Vuoden 1918 sodan jälkeen maa jaettiin 13 kutsuntapiiriin, koska armeijan määrävahvuuden saavuttamiseksi oli tehtävä täydennyskutsuntoja. Uuden piiriin myötä Helsingin Jalkaväkirykmentti siirrettiin Turkuun ja tilapäisesti osittain Ahvenanmaalle. Samasta syystä myös joukko-osaston nimi vaihdettiin Itämeren Jalkaväkirykmentti N:o 1:ksi. Nimeämiseen lienee vaikuttanut rykmentin saaristoon ulottuneet vartiointitehtävät sekä kunnianosoitus saksalaiselle Itämeren Divisioonalle. Rykmentin komentajana toimi tuolloin saksalainen everstiluutnantti Reiner Stahel. (Sutela & Mikkola 1986, 184; 489.) Ahvenanmaalle siirrettiin Itämeren Jalkaväkirykmentin ruotsinkielinen II pataljoona niin sanotun Ahvenanmaan kysymyksen ratkaisemiseksi. Pataljoonan päätehtävänä oli saarten linnoitusten purkaminen yhdessä saaren asukkaiden kanssa. (Sutela & Mikkola 1986, 189–190.)

Tuohon aikaan koulutuksessa käytettiin suomenkielisenä ohjekirjana tekstissä jo aiemmin mainittua jääkärien laatimaa Suomalaista sotilaskäsikirjaa, minkä

lisäksi komppanioiden päälliköt käyttivät saksankielisen Anleitung für Kompaniführer -teoksen ohjeita miehistön koulutuksen pohjana (Sutela & Mikkola 1986, 194). Saksankielistä teosta on kirjakokoelmassa kolme nidettä, jotka ovat ilmestyneet vuosina 1916 ja 1918 Berliinissä. Niihin on painettu muun muassa V. Feld-Rekruten-Depot der 3. Armee - Libau-, Jääkäriprikaati- ja Porin Rykmentin esikunta -leimat. Ensimmäiseksi mainitun leiman pohjalta voidaan tehdä johtopäätös, että osa tai kaikki niteet ovat olleet Jääkäripataljoona 27:n mukana Liepajassa, Latviassa, koska Liepajan nimi on saksaksi Libau (Kotro 2007, 12). Itämeren Divisioona ja muut saksalaiset kouluttajat lähtivät maasta Saksan hävittyä ensimmäisen maailmansodan 1918 (Sutela & Mikkola 1986, 194).

Vanhan vuonna 1878 säädetyin asevelvollisuuslain tilalle tuli vuonna 1919 Suomen valtakunnan väliaikainen asevelvollisuuslaki. Suomessa edelleen voimassa olleen sotatilan ja epävarmojen olojen vuoksi laki oli väliaikainen. Samalla vaihdettiin jälleen joukko-osastojen nimiä, koska tarkoituksena oli antaa jokaiselle oman täydennysmaakuntansa nimi perinteitä unohtamatta. Siksi Itämeren Jalkaväkirykmentti N:o 1:n nimi muutettiin Porin Rykmentiksi. Rykmentin osia oli vuosina 1919–1922 vartiopalveluksessa Santahaminan saarella, Käksälnessä inkeriläisten sotilaiden taustatukena ja Ahvenanmaalla rauhoittamassa jälleen kärjistynyttä tilannetta. Kansainliiton päätettyä, että Ahvenanmaa kuuluu Suomelle, lähti viimeinenkin Porin Rykmenttiin kuulunut joukko-osasto saarilta. Tämä oli 2. KkK (konekiväärikomppania). (Sutela & Mikkola 1986, 196–202.) Upseerikerhon kirjakokoelmassa on huomioitu konekiväärikomppania myös leimoilla Porin Rykmentti KKK sekä Porin Rykmentti I Pataljoona KKK teoksessa Sotilaskuljetusohjesääntö 1, Rautatiet.

Vuoden 1918 sodan ja sen jälkeen rakennetun armeijan tärkein johtaja-aines olivat Saksassa koulutuksensa saaneet jääkärit. Nämä upseerit ja aliupseerit muodostivat armeijan päällystön rungon 1940-luvulle asti. Alussa oli myös jonkin verran Venäjällä koulutuksensa saaneita upseereja ja lisäksi joitain Haminan Kadettikoulun käyneitä. Uusi asevelvollisuuslaki tuli voimaan vuonna 1932, ja siinä säädettiin muun muassa asevelvollisen kuulumisesta vakinaiseen väkeen, reserviin tai nostoväkeen. (Sutela & Mikkola 1986, 203; 216.) Vuosina 1932–

1939 ennen talvisotaa Porin Rykmentissä ja armeijassa yleensä keskityttiin koulutukseen (Sutela & Mikkola 1986, 240).

Porin Rykmentti osallistui talvisotaan 1. Prikaatin III Pataljoona -nimisenä. 1. Prikaatin muut pataljoonat muodostuivat Suomen Valkoisesta Kaartista (I Pat.) ja Uudenmaan Rykmentistä (II Pat.). Kolmannen pataljoonan sijoituspaikka 8.10.1939 oli 25 kilometrin päässä Viipurista Muolaan kirkolla. (Sutela & Mikkola 1986, 283–284.) Varsinaista liikekannallepanokäskyä ei talvisodan alussa annettu, vaan kenttäarmeija muodostettiin kutsumalla asevelvolliset ylimääräisiin harjoituksiin Karjalan kannakselle. Sota alkoi Viipurin pommituksella 30.11.1939. (Sutela & Mikkola 1986, 286; 288.) Sutela ja Mikkola (1986, 283; 295; 298; 307) mainitsevat, että sodan aikana käytettiin myös eläimiä, kuten hevosia ja koiria, mikä selittää kirjakokoelmasta löytyvät vuonna 1928 julkaistut Eläinlääkintäupseerien sekä Eläinlääkintä-alipäällystön ohjesäännöt. Väli rauhan solmimisen jälkeen maaliskuussa 1940 Suomen tilanne oli epävakaa aina jatkosodan syttymiseen 22.6.1941 asti, jolloin Neuvostoliitto hyökkäsi (Sutela & Mikkola 1986, 306; 315–317). Porilaisjoukot oli jaettu useisiin eri divisiooniin jatkosodan aikana (Sutela & Mikkola 1986, 321–323.).

Sodan loppumisen jälkeen syyskuussa 1944 armeijan johto ryhtyi kotiuttamaan joukkoja rintamalta. Saman vuoden marraskuun loppuun mennessä koko rykmentti oli siirretty takaisin Turkuun. (Sutela & Mikkola 1986, 352; 356–358.) Sodanjälkeisinä vuosina JR 6, joksi porilaisjoukko-osastoa tuolloin kutsuttiin, oli mukana monilla työkomennuksilla muun muassa Ahvenanmaalla, Tyrvällä ja Kemissä (Sutela & Mikkola 1986, 359–360). Rykmentti sai nykyisen nimensä vuoden 1957 alussa, kun se nimettiin perinteen mukaisesti Porin Prikaatiksi. Myös neljä muuta joukko-osastoa sai pääsäännöstä poikkeavan nimen. (Sutela & Mikkola 1986, 365.) Seuraava merkittävä tapahtuma Porin Prikaatin historiassa oli Säkylän varuskunnan rakennuttaminen ja sinne siirtyminen (Sutela & Mikkola 1986, 389). Siirrosta ja Säkylän varuskunnasta kerrotaan tarkemmin luvussa viisi.

4.4 Hugo Viktor Österman

Hugo Österman on Huovinrinteen Upseerikerhon kirjakokoelmassa olevien omistuskirjoitusten ja ex libristen perusteella ollut yksi tärkeimmistä henkilöistä porilaisjoukko-osastojen lähihistoriassa. Myös tässä opinnäytetyössä hänet koettiin siinä määrin tärkeäksi, että hänelle päätettiin omistaa oma luku. Alla siis Hugo Östermanin henkilöhistoria niin kuin se liittyy porilaisjoukkojen ja kirjakokoelman historiaan.

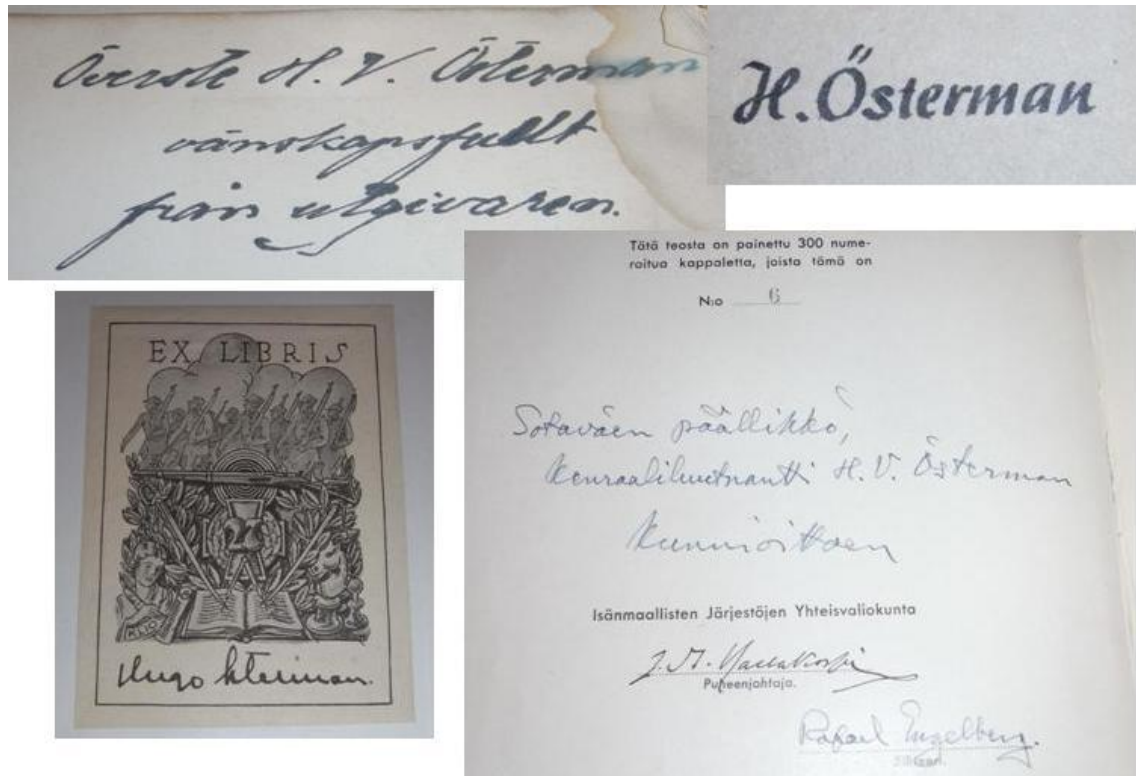
Hugo Viktor Österman syntyi 5.9.1892 Helsingissä. Hän lähti lähes ensimmäisten ylioppilaiden joukossa Saksaan Lockstedtin leiriin Pfadfinder-kurssille. Österman kulki Saksaan Tornion pohjoispuolitse Ruotsin kautta neljä viikkoa ensimmäisen suomalaisryhmän jälkeen. (Hartikainen 2001, 41; 49–50.) Österman kuului Kuninkaalliseen Preussin Jääkäripataljoona 27:ään, minkä vuoksi hän oli myös mukana I maailmansodan taisteluissa Saksan joukoissa vuodesta 1916 lähtien. Hänet ylennettiin useaan otteeseen sodan aikana ja hän oli yksi 28 jääkäristä, joille myönnettiin saksalainen 2. luokan rautaristi -kunniamerkki. (Hartikainen 2001, 58–60; 63.) Hartikainen (2001, 68) kuvailee Östermanin olleen luonteeltaan kylmäpäinen ja tiukoissakin tilanteissa rauhallinen, mikä lienee ollut osasyynä myös myöhemmissä saavutuksissa everstilutnantin uralla.

Ennen Suomeen paluuta 1918 Hugo Österman ylennettiin jääkärimajuriksi Liepajassa vain 26-vuotiaana. Ylennykset tehtiin vuoden 1918 sotaa varten luotuun järjestelmään tarvittavia upseeri- ja aliupseeripaikkoja silmällä pitäen, minkä vuoksi monet jääkärit olivat sotilasarvoonsa nähden huomattavan nuoria. Majurina Österman toimi viidennen jääkäripataljoonan komentajana vuoden 1918 sodassa. (Hartikainen 2001, 80–81; 93.) Sodan jälkeen jääkärimajuri siirrettiin Kajaanin Sissipataljoonan, eli vuoristojääkäriprikaatiin liitetyn 3. erillisen jääkäripataljoonan komentajaksi Ouluun. Sissipataljoonan komennus oli vain lyhyt välivaihe, mutta tuosta pataljoonasta löytyy kuitenkin viitteitä myös Huovinrinteen Upseerikerhon kirjakokoelmasta, sillä yhdeksän saksankielisen sekä yhden suomenkielisen ja yhden ruotsinkielisen teoksen niteitä on leimattu Kajaanin Sissirykmentti tai Kajaanin Sissipataljoona -leimalla. (Hartikainen 2001, 106–

107.) Osa upseerikerhon kirjakokoelman kirjoista saattaa olla kulkeutunut Hugo Östermanin mukana Säkylään. Osa ei kuitenkaan sovi julkaisuaikojensa perusteella tuohon ajanjaksoon, koska ne ovat ilmestyneet vasta 1920-luvulla, joten niiden osalta ei näiden tietojen pohjalta voi sanoa varmasti miten ne ovat päätyneet Huovinrinteelle.

Tammikuussa 1919 Hugo Österman siirtyi komentajaksi Turkuun Itämeren Jalkaväkirykmenttiin, jonka nimi muutettiin pian Porin Rykmentiksi. Tässä asemassa Österman toimi vuosien 1919–1925 ajan. (Hartikainen 2001, 107; Sutela & Mikkola 1986, 490.) Turusta Österman siirtyi 3. Divisioonan komentajaksi Mikkeliin, jossa hänen työkenttensä laajeni ja vastuu kasvoi. Tämän vuoksi myös korkeampi sotilaallinen koulutus tuli tarpeelliseksi, joten vuosina 1927–1928 eversti Österman kävi Ruotsin Sotakorkeakoulun. (Hartikainen 2001, 128–129; Sutela & Mikkola 1986, 490.) Opintojen jälkeen hänet nimitettiin jalkaväen tarkastajaksi ja tässä asemassa hän toimi vuodet 1928–1933 (Sutela & Mikkola 1986, 490). Österman oli näinä vuosina mukana suomenkielisten ohjesääntöjen suunnittelu- ja kirjoitustyössä, sillä työ oli vielä itsenäistymisen varhaisina vuosina kesken. Useimmat ohjesäännöt ja oppaat saatiin valmiiksi ennen talvisodan alkua. (Sutela & Mikkola 1986, 222.) Eräs Sutelan ja Mikkolan (1986, 222) mainitsemista teoksista on Kenttäohjesääntö, josta on kirjakokoelmassa säilynyt kolme eri osaa, jotka kaikki on julkaistu vuoden 1928 jälkeen vuosina 1930, 1934 ja 1963.

Huovinrinteen Upseerikerhon kirjakokoelmassa on omistettu lukuisia niteitä eri teoksista Hugo Viktor Östermanille. Monesta niteestä löytyy lisäksi Östermanin ex libris, jossa on kuvattu Östermanin elämään liittyneitä aiheita, kuten hevosia ja jääkärimerkki, jonka sotaministeri vahvisti viralliseksi kunniamerkiksi vuonna 1919. Merkki on saksalaisen rautaristin muotoinen, sen ympärillä kiertää seppele ja keskellä on numero 27 Kuninkaallisen Preussin Jääkäripataljoona 27:n mukaan. (Kotro 2007, 1.) Alla esimerkkejä kirjakokoelmasta löytyneistä omistuskirjoituksista Östermanille ja hänen ex libriksensä.

Kuva 1. Hugo Östermanille osoitettuja omistuskirjoituksia ja ex libris.

Jalkaväen tarkastajana ollessaan eversti Österman toimi myös apulaispuolustusministerinä. Nimityksen johdosta hänet ylennettiin jälleen, tällä kertaa kenraalimajuriksi. (Hartikainen 2001, 148.) Seuraavaksi hän toimi vuonna 1932 Uudenmaan läänin maaherrana, jonka jälkeen hänet nimitettiin sotaväen päälliköksi talvisodan alkuun saakka, eli vuosiksi 1933–1939 (Sutela & Mikkola 1986, 490). Österman toimi Kannaksen Armeijan esikunnan komentajana talvisodan alussa, jonka jälkeen hän oli sotakoulutuksen yli- ja yleistarkastajana 1940–1944, sekä ylipäällikön edustajana Saksan päämajassa 1944 (Sutela & Mikkola 1986, 286–287; 490). Hugo Österman ylennettiin kenraaliluutnantiksi vuonna 1935. Lopun sotilasuransa hän toimi jalkaväen tarkastajana ja erosi palveluksesta 1946. Kenraaliluutnantti Österman kuoli 17.2.1975 Helsingissä. (Sutela & Mikkola 1986, 490.)

5 HUOVINRINTEEN UPSEERIKERHO

5.1 Upseerikerhon historiaa

Huovinrinteen Upseerikerhon edeltäjänä voidaan pitää Turussa jo ennen talvi- ja jatkosotia toiminutta Porin Rykmentin Upseerikerhoa. Toinen Turussa toiminut kerho koostui rannikkotykistöupseereista. Upseerikerhotoiminta oli ymmärrettävästi sotien aikana lähes olematonta, mutta niiden jälkeen upseerikerhotoiminta elpyi jälleen. Turussa toiminut upseerikerho nimettiin uudelleen Turun Varuskunnan Upseerikerhoksi, jonka ensimmäinen toimintakertomus on ajalta 1.2.1945–31.1.1946. Kerhon toimihenkilöihin kuului muun muassa kirjastonhoitaja, joten kirjakokoelman voidaan olettaa olleen jo tuolloin varsin laaja. Kirjastonhoitaja mainitaan myös erikseen upseerikerhon säännöissä. (Turun Upseerikerho ry 1982, 8–9.) Tätä ennen 1920-luvulla Turun kasarmilla oli saatu järjestettyä ns. Garnisoonikirjasto, josta erityisesti rykmentin komentaja piti huolta (Sutela & Mikkola 1986, 257). Tähän liittyyne suurimmassa osassa Huovinrinteen Upseerikerhon kirjakokoelman kirjoista oleva "Turun Garnisonin upseerikirjasto" -leima, varsinkin kun suurin osa näistä kirjoista on ilmestynyt 1920-luvun aikana tai sitä ennen. Teosluettelo ei kuitenkaan ilmeisesti ole säilynyt, koska sitä ei löytynyt kirjakokoelman yhteydestä.

Alun perin Turussa toiminut kasarmi sijaitsi Linnankadun ja Puistokadun kulmassa Turun palon jälkeen 1829. Melko pian kasarmi siirrettiin vaivaistalon tilalle Kurjenkaivokentän, Kaivokadun ja silloisen Arseni Tvär gatan, nykyisen Sirkkalankadun, rajaamalle tontille. Siirto tapahtui 1840-luvulla Nikolai I:n valtakauden aikana samalla, kun Venäjä alkoi lujittaa Itämeren rannikon puolustusta ja sitä myöten myös Suomen aluepuolustusta. Tähän sisältyi muun muassa neljän tarkka-ampujapataljoonan sijoittaminen Turkuun. Näin monen pataljoonan majoittamiseen vanha kasarmi oli aivan liian pieni. (Turun Upseerikerho ry 1982, 19–20.) Nykyään Sirkkalan kasarmin paikalla ja suurimmalta osalta myös samoissa tiloissa toimii Turun Yliopiston Humanistisen tiedekunnan Historian, kult-

tuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos (Turun yliopisto 2012a). Toinen yhdistävä tekijä Turun yliopiston historia-aineiden ja vanhan kasarmin kanssa on historian professori Einar W. Juvelius (myöh. Juva), joka auttoi Porin vanhan rykmentin komentajien nimikirjoitusten keräämisessä Ruotsin sota-arkistosta. Valtionarkistosta ja edellä mainitusta arkistosta kerätyt nimikirjoitukset kiinnitettiin edempänä esiteltävään marmoritauluun, joka sijaitsee Huovinrinteen Upseerikerhon tiloissa. (Sutela & Mikkola 1986, 271.) Alla kuva Sirkkalan kasarmista nykyään.

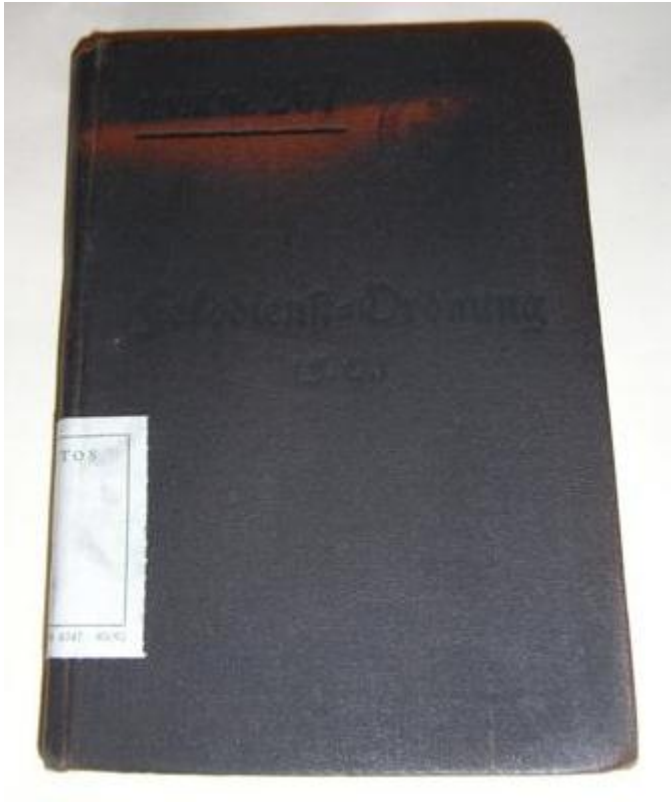
Kuva 2. Sirkkalan kasarmialueen rakennuksia. Punainen rakennus oikealla on entinen upseerikerho. (Wikipedia 2012b.)

Sotien jälkeen koko armeija kärsi majoitusongelmista. Näiden ratkaisemiseksi perustettiin erilaisia toimikuntia, jotka kävivät tarkastamassa kasarmialueita ja niissä vallitsevia oloja. Erityisesti Turussa olosuhteet olivat niin majoituksen kuin harjoittelun suhteen huonot. Tämän vuoksi prikaatille ryhdyttiin etsimään uutta sijoituspaikkaa ja useiden tarjokkaiden joukosta vuonna 1959 päädyttiin lopulta

valitsemaan Säskylä uuden kasarmin paikaksi. (Sutela & Mikkola 1986, 384–387.) Kasarmialueen nimeksi annettiin Huovinrinne ja harjoitusalueen nimeksi Huovinharju alueen läpi kulkevan vanhan Huovintien mukaan. Rakennuttamista johti yliarkkitehti V. Noko, jonka alaisuudessa arkkitehti P. Viljanen suunnitteli asemakaavan ja professori O. Lappo hallinnollisen keskustan. Muiden rakennusten suunnittelussa käytettiin useita eri arkkitehteja. (Sutela & Mikkola 1986, 389–390.) II Pataljoona siirtyi pyörämarssilla uuteen Säskylän varuskuntaan elokuun lopulla vuonna 1963 ja siinä toimineet upseerit muodostivat oman kerhonsa jo saman vuoden marraskuussa (Sutela & Mikkola 1986, 397; 478). Perustava kokous pidettiin 18.11.1963 Raasissa, Yläneen lähellä, missä uusi kerho nimettiin Säskylän varuskunnan upseerikerhoksi (Sutela & Mikkola 1986, 478). Turun varuskunnan upseerikerholle Porin Prikaatin siirtyminen Säskylään merkitsi sitä, että kolmannes kerhon jäsenistöstä siirtyi uuteen kerhoon, minkä vuoksi myös upseerikerhon omaisuus jaettiin Turkuun jäävien ja Säskylään siirtyvien kesken (Turun Upseerikerho ry 1982, 12).

Jäsenkadon lisäksi Turun varuskunnan upseerikerho kärsi 1960-luvulla aineellisista menetyksistä, sillä kerhorakennus paloi pahoin vanhojen sähköjohtojen oikosulusta aiheutuneessa tulipalossa toukokuussa 1965. Palo huomattiin aamulla hieman ennen kuutta, mutta rakennus ehti vaurioitua niin pahasti, että upseerikerho jäi kodittomaksi. Myös osa Porin Prikaatille osoitetusta upseerikerhon omaisuudesta tuhoutui tai vaurioitui tulipalossa, koska niitä ei ollut vielä ehditty siirtää Säskylään. Tuhoutuneen omaisuuden arvosta korvattiin 60 prosenttia ja vaurioituneet esineet korjautettiin, minkä jälkeen ne luovutettiin Porin Prikaatille. Pahimmat vahingot olivat ullakolla, johtokunnan huoneessa, ruokailuhuoneessa ja baarissa, joissa kaikki kalusteet paloivat ja muistoesineet kärsivät savuvahinkoja. (Turun Upseerikerho ry 1982, 12.) Näistä ullakolla tai johtokunnan huoneessa voidaan olettaa sijainneen osia projektissa luetteloidusta kokoelmasta, koska luultavasti varsinkaan vanhimpia ohjesääntöjä tai aikakauskirjojen vuosikertoja ei enää käytetty kovin usein. Palon jäljet ovat selvästi havaittavissa joissakin kirjakokoelman niteissä, sillä osa oli joko palanut tai kastunut siinä määrin, että ne olivat lähes tunnistamattomia. Kastuneet niteet ovat tosin voineet tärveltyä myös jonkin muun kirjoittajille tuntemattoman vesivaurion

vuoksi. Vaurioista kuitenkin seurasi se, että joidenkin teosten luettelointi oli erityisen vaikeaa, jollei niistä ollut säilynyt parempikuntoisia kaksoiskappaleita. Alla olevassa kuvassa on yksi todennäköisesti vuoden 1965 palossa kärsinyt nide.

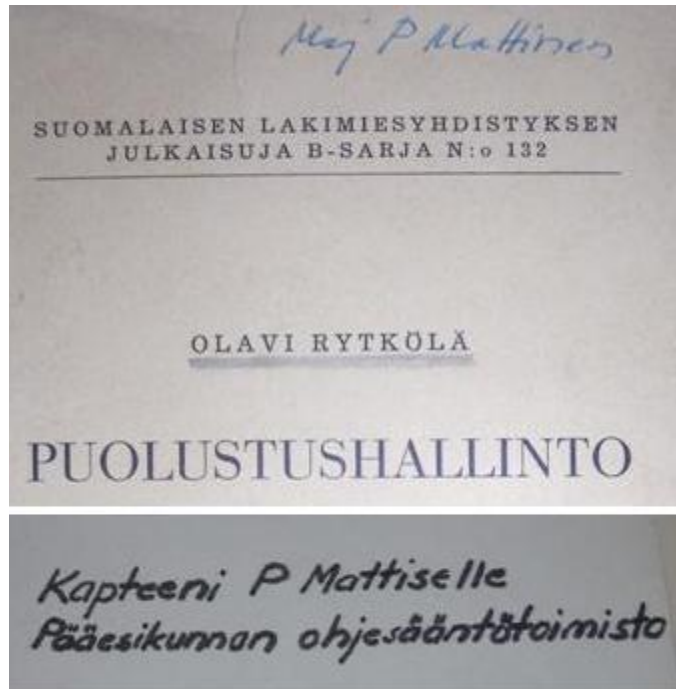
Kuva 3. Palanut kirja.

5.2 Nykyinen upseerikerho

Kuva 4. Huovinrinteen Upseerikerhon kerhorakennus.

Säkylän Huovinrinteelle perustetulla upseerikerholla ei ollut aluksi omaa kerhorakennusta, vaan se toimi puolustusministeriön sen käyttöön antamassa asuinhuoneistossa varuskunnan läheisyydessä. Tähän sijoitettiin myös Turun upseerikerholta saatu osa perinneomaisuudesta, johon oletettavasti kuului myös projektissa luetteloitu kirjakokoelma. Itse kerhorakennus valmistui vuonna 1966 ja upseerikerhotoiminta aloitettiin siellä saman vuoden kesäkuussa. Upseerikerhon nimi muutettiin vuonna 1968 nykyiseen muotoonsa Huovinrinteen Upseerikerho ry:ksi. Yksi upseerikerhon puheenjohtajista oli everstiluutnantti P. Mattinen, joka mainitaan useissa kokoelman kirjoihin kirjoitetuissa omistuskirjoituksissa. (Sutela & Mikkola 1986, 478.)

Kuva 5. P. Mattiselle osoitettuja omistuskirjoituksia.

Upseerikerhon perinneomaisuus koostuu kirjakokoelman lisäksi tauluista ja erilaisista lipuista ja patsaista. Kaksi upseerikerhon huoneista on nimetty erikseen perinnehuoneeksi ja lippuhuoneeksi niihin sijoitetun perinneomaisuuden vuoksi. Perinnehuoneen seinälle on ripustettu viisi marmoritaulua (ks. alla), joihin on kaiverrettu porilaisjoukkojen eri kokoonpanojen komentajien nimikirjoitukset. (Upseerikerhon perinekansio, 5–7.) Ensimmäiseen tauluun on kaiverrettu Suomen valtionarkistosta ja Ruotsin sota-arkistosta löydetyt alkuperäiset Kuninkaallisen Porin Rykmentin komentajien nimikirjoitukset. Nimikirjoitukset on tehty teräksen väriiseksi työstetystä kuparista. Taulu paljastettiin joulukuussa 1933. (Sutela & Mikkola 1986, 271.) Tämän taulun vieressä on Porin Rykmentin komentajien nimikirjoitukset sisältävä taulu, jotka on kiinnitetty levyyn komentajavaihdosten yhteydessä. Seuraava marmoritaulu on sankaritaulu, johon on kaiverrettu niiden Porin Rykmentin upseerikerhon jäsenten nimet, jotka kaatuivat tai haavoittuivat kuolettavasti vuosien 1939–1944 sodissa. Viimeistä edelliseen muistotauluun on kiinnitetty sotien aikaisen 1. Prikaatin ja nykyisen Porin Prikaatin entisten komentajien nimikirjoitusjäljennökset komentajavaihdosten yh-

teydessä. Lista jatkuu viimeisessä muistotaulussa. (Upseerikerhon perinnekansio, 5–6.)

Kuva 6. Huovinrinteen Upseerikerhon perinnehuoneen marmoritaulut.

Suurin osa upseerikerhon maalauksista on muotokuvia menneistä porilaisjoukkojen komentajista. Joukossa on myös jäljennöksiä tunnetuista maalauksista, kuten Serlachiuksen teollisuussuvun lahjoittama Albert Edelfeltin Porilaisten marssi -taulu (ks. kuva seuraavalla sivulla). Aidon teoksen hankkimisesta rykmentille neuvoteltiin vuorineuvos Gösta Serlachiuksen kanssa, mutta vuorineuvoksen mukaan maalauksen luovuttaminen olisi rikkonut hänen kokoelmiensa yhtenäisyyden. Tämän vuoksi Serlachius lahjoitti teoksesta jäljennöksen, jonka maalasi taitelija Georges von Zwetlig. (Sutela & Mikkola 1986, 271; Upseerikerhon perinnekansio, 5–7.) Alkuperäinen maalaus sijaitsee Gösta Serlachiuksen taidemuseossa Mäntässä (Serlachius-museot 2012).

Kuva 7. Porilaisten marssin jäljennös.

Toinen lippuhuoneessa sijaitseva jossain määrin yllättävä taulujäljennös on Georg Carl von Döbelnin muotokuva. Tämän taulun olemassaolo selittyy sillä, että von Döbeln toimi Suomen sodan aikana 1808–1809 2. Prikaatin komentajana. Tämän Prikaatin pääosat olivat Kuninkaallisesta Porin Rykmentistä, eli Porin Prikaatin edeltäjästä Ruotsin suurvalta-ajalta. (Sutela & Mikkola 1986, 89.) Porin Prikaatin tunnuslause "Kunnia, velvollisuus, tahto" oli alun perin von Döbelnin tunnuslause "Ära, skyldighet, vilja" (Wikipedia 2012a). Von Döbelnin alkuperäinen muotokuva on Ruotsissa. Samassa huoneessa on Axel Hartmanin marsalkka Mannerheimista maalaama muotokuva, sekä monissa taisteluissa ryvettynyt ja kadonneeksikin uskottu vuoden 1749 lippumääräysten mukainen Kuninkaallisen Porin Rykmentin komppanialippu. (Upseerikerhon perinnekan-sio, 9–10.)

Yllä mainittu lippu repeytyi pahasti Kyyrön kahakassa 11.6.1789, mutta se onnistuttiin pelastamaan ja tuotiin Mikkeliin, jossa se vietiin säilöön kirkkoon. Sieltä venäläiset löysivät lipun ja veivät sen voitonmerkinään Pietariin Porrassalmen taistelun yhteydessä viikkoa myöhemmin, kun Mikkeli jäi vihollisen haltuun. Pietarista lippu kulkeutui 1920-luvulla Tukholmaan taidekauppias Bukowskin omistukseen, kun neuvostoliittolaisista museoista myytiin paljon esineistöä. Tieto kiiri myös Porin Rykmentin upseerikunnan korviin ja lopulta kenraali Ernst Linder osti lipun ja lahjoitti sen Porin Rykmentin upseerikunnalle syyskuussa 1931, jonka jälkeen se entisöitiin ja paljastettiin entisöitynä rykmentin vuosipäivänä vuonna 1932. Lippu on ainoa Suomessa säilynyt Kuninkaallisen Porin Rykmentin komppanialippu ja se on ilmeisesti osa neljän lipun sarjaa. Tämä lippu on sinikeltainen ja se on tehty taftista ja koristeltu applikaatiomenetelmällä. (Sutela & Mikkola 1986, 153–154; Upseerikerhon perinnekansio, 9-10.) Opinnäytetyön tekijöille lippu näytettiin heti ensimmäisellä tutustumiskäynnillä upseerikerholla, siinä määrin arvostettuna lippua pidetään.

Suurin osa opinnäytetyöprojektin luettelointityöstä tehtiin kokoushuoneessa, jonka seinillä oli myös muotokuvamaalauksia sekä valokuvia. Kokoelmaan liittyen merkittävin on everstiluutnantti Hugo Viktor Östermanin muotokuva, jonka on maalannut Porin Rykmentin upseerikunnan pyynnöstä Oskari Paatela vuonna 1925, kun Österman oli 33-vuotias. (Upseerikerhon perinnekansio, 11.) Österman mainitaan useissa kokoelman kirjoissa olevissa omistuskirjoituksissa, ja myös hänen ex libriksensä on liimattu joihinkin niteisiin. Edellisessä luvussa on kerrottu enemmän Östermanin vaiheista Suomen armeijassa ja erityisesti porilaisjoukkojen johtajana. Seuraavalla sivulla on valokuva Östermanin muotokuvasta. Lisäksi kokoushuoneessa on ryhmäkuvat upseerikerhon johtokunnasta vuodesta 1986 lähtien (Upseerikerhon perinnekansio, 12).

Kuva 8. Muotokuva Hugo Östermanista.

6 PROJEKTIN KUVAUS

6.1 Projektin eteneminen

Vierailimme Säkylässä Huovrinteen Upseerikerholla ensimmäisen kerran 4.2.2011 opinnäytetyömme ohjaajan Olli Mäkisen kanssa. Tapasimme upseerikerhon yhteyshenkilön kapteeni Miikka Sävelkosken, jonka kanssa tutustuimme alustavasti upseerikerhoon ja kirjakokoelmaan sekä sovimme käytännön asioista ja luetteloinnin aloittamisesta. Säskylä on melko kaukana asuinpaikastamme Turusta, joten sovimme, että työskentelisimme yleensä kaksi päivää kerrallaan ja yöpyisimme upseerikerhon kustantamassa vierashuoneistossa. Kapteeni Sävelkoski lupasi myös, että upseerikerho kustantaa linja-autolippumme tai hankkii meille vaihtoehtoisen kuljetuksen Turun ja Säskylän välille, sillä meillä ei ollut mahdollisuutta oman auton käyttöön.

Teimme ensimmäisen varsinaisen luettelointivierailumme 21.–22.2.2011. Aloitimme työn järjestämällä kirjakokoelman teosten kielten mukaan. Kokoelman selvästi suurimmat kieliryhmät ovat suomi ja saksa, mikä kävi hyvin selväksi jo kirjoja järjestäessä. Loput kirjat olivat ranskan-, ruotsin-, tanskan-, norjan-, englannin- ja venäjänkielisiä. Kirjat olivat pitkän säilytyksen jäljiltä melko pölyisiä ja likaisia sekä osittain myös huonossa kunnossa. Kokoelman silmämääräiseen kielten mukaiseen järjestämiseen kului aikaa noin kaksi tuntia. Teimme myös alustavan työnjaon kielten suhteen siten, että molemmat luettelolisivat suomenkielistä aineistoa, minkä lisäksi Maija Honkonen luetteloisi saksankielisen aineiston ja Tanja Vienonen muun vieraskielisen aineiston. Työnjako perustui siihen, että Maija Honkonen osaa auttavasti saksaa ja Tanja Vienonen puolestaan hallitsee muun muassa ranskan ja venäjän alkeet.

Kirjojen järjestelyn jälkeen aloimme pohtia luetteloinnissa tarvittavia kuvailutietoja ja niiden perusteella muotoiltavia kenttiä. Harkitsimme tässä vaiheessa Accessin käyttöä luetteloinnissa, mutta tulimme nopeasti siihen tulokseen, että luettelo on yksinkertaisinta tehdä Excel-taulukkoon ja siirtää siitä myöhemmin

tietokannan luomisvaiheessa Accessiin. Teimme siis tarpeellisiksi katsomiemme kuvailutietojen perusteella Excel-taulukon ja ryhdyimme luetteloimaan. Päätimme aloittaa luetteloinnin suomenkielisestä kirjallisuudesta, sillä tutun kielen lisäksi myös suomenkielisten kirjojen bibliografisen kuvailun tiedonlähteet olivat meille tutuimmat. Valitsimme ensimmäisiksi luetteloitaviksi teoksiksi suomenkieliset kaunokirjalliset teokset (Aleksis Kiven ja Juhani Ahon koottuja teoksia), sekä muita sellaisia teoksia, jotka eivät liittyneet maanpuolustukseen. Seuraavana päivänä jatkoimme luettelointia suomenkielisen maanpuolustuskirjallisuuden parissa. Nopeuttaaksemme työtämme fyysisten niteiden tarkastelun lisäksi etsimme, tarkistimme ja osittain kopioimme kirjojen luettelointitietoja Suomen kansallisbibliografiasta Fennicasta (<https://fennica.linneanet.fi/>). Lisäksi käytimme tarvittaessa yliopistokirjastojen yhteistietokantaa Lindaa (<http://linda.linneanet.fi/>).

Upseerikerholla ei ollut langatonta internetyhteyttä vielä kahdella ensimmäisellä vierailukerrallamme, joten jouduimme työskentelemään USB-modeemin eli niin sanotun morkkulan varassa. Tämä hidasti työskentelyämme huomattavasti, sillä jouduimme jakamaan työn niin, että toinen meistä etsi ja saneli tarvittavia luettelointitietoja ja toinen kirjasi ne taulukkoon. Taulukko muovautui lopulliseen muotoonsa ensimmäisten luettelointipäivien aikana, kun aineistoon tutustuessamme määrittelimme tarkemmin, mitä tietoja otamme mukaan ja millä tavoin kirjaamme ne. Ensimmäisen vierailun aikana saimme luetteloitua 60 nimekettä.

Toinen luettelointivierailumme upseerikerholle tapahtui 29.–30.3.2011. Saimme tällä kerralla luetteloitua huomattavasti enemmän aineistoa kuin ensimmäisellä kerralla, noin 150 nimekettä. Kolmannen vierailumme teimme 26.4.2011. Langaton verkkoyhteys oli tällöin jo toiminnassa joten päätimme, että Tanja Vienonen jatkaa suomenkielisten teosten luettelointia ja Maija Honkonen siirtyy saksankielisten teosten pariin. Loimme saksankieliselle aineistolle uuden välilehden taulukkoomme. Saksankielisen ja myöhemmin myös muun vieraskielisen aineiston luettelointitietojen etsinnässä käytimme apuna The European Library -yhteistietokantaa (<http://search.theeuropeanlibrary.org/portal/en/index.html>), sillä sieltä teosten tietoja saattoi hakea samalla kertaa kaikista eurooppalaisista

kansallisbibliografioista. Emme jääneet tällä kertaa Säskylään yöksi, mutta työskentelimme aamusta myöhäiseen iltaan ja saimme luetteloitua 120 nimekettä.

Seuraava vierailupäivämme oli 6.5.2011. Tällä kertaa saimme suomenkielisen aineiston luetteloinnin valmiiksi ja Tanja Vienonen siirtyi luetteloimaan ranskan-kielistä aineistoa. Päivän aikana luetteloiduksi tuli yhteensä 138 nimekettä. Jatkoimme työtä jo hieman yli viikon kuluttua 17.5.2011. Tuolloin Tanja Vienonen siirtyi ranskankielisestä aineistosta venäjänkielisiin. Kyrilliset aakkoset aiheuttivat ongelmia, joten päätimme tarkistuttaa tiedot Tanja Vienosen venäjänkielentaitoisella ystävällä. Venäjänkielisen aineiston lisäksi Tanja Vienonen luetteloit tällä kerralla myös kokoelmaan kuuluvat tanskan-, norjan-, englannin- ja unkarinkieliset teokset, joita oli yhteensä yhdeksän kappaletta. Sijoitimme ranskan-, venäjän-, tanskan-, norjan-, englannin- ja unkarinkieliset teokset samalle välilehdelle taulukkoomme, sillä niiden yhteenlaskettu lukumäärä oli melko vaatimaton, yhteensä 63 nimekettä.

Viimeinen vierailumme 24.–26.5.2011 oli kolmipäiväinen, sillä halusimme saada luettelointiprojektin valmiiksi ennen kesää, koska silloin emme ehtisi muiden velvoitteiden vuoksi keskittymään opinnäytetyöhön. Tanja Vienonen luetteloit tällä kertaa ruotsinkielistä aineistoa. Ruotsinkielisen aineiston sijoitimme taulukossa omalle välilehdelle, sillä sitä oli 99 nimekettä eli selvästi enemmän kuin ranskan-, venäjän-, tanskan-, norjan-, englannin- ja unkarinkielistä aineistoa yhteensä. Toisen päivän iltana uusiin tehtäviin siirtyvä Porin Prikaatin komentaja eversti Eero Pyötsiä toi upseerikerholle vielä laatikollisen hänelle eri tahoilta lahjoitettua uudempaa suomenkielistä kirjallisuutta, joka liitettiin kirjakokoelmaan. Tanja Vienonen sai kyseiset teokset luetteloitua kolmantena vierailupäivänä ja myös Maija Honkosen saksankielisten teosten luettelointi valmistui. Suomenkielisten nimekkeiden kokonaismäärä oli 385 ja saksankielisten nimekkeiden määrä 297. Yhteensä kokoelmassa on näin ollen 844 nimekettä. Koska joitakin teoksia on kokoelmassa kaksi tai useampia kappaleita, on fyysisiä niteitä kokoelmassa lähes 1100. Viivyimme Säskylässä yhteenlaskettuna noin kahdeksan vuorokautta ja käytimme kumpikin kokoelman järjestämiseen ja luette-

lointiin paikan päällä aikaa suunnilleen 80 tuntia. Alla on kuvakaappaus Excel-
taulukosta.

Tunniste	Tekijä(t)	Nimeke	Julkaisu paikka	Kustantaja	Julkaisu aika	Sivumäärä	Sarja	Painos	Kieli	Luokka	Kunto	Huomautus
147		Sissiohjesääntö	Helsinki	Pääesikunta	1957	164			fin	39.4		Leima "Vain virkakäyttöön".
148		Sotaharjoitusohjesääntö	Helsinki	Otava	1939	73			fin	39		Kaksi nidettä. Leima "Turun Varuskunta".
149		Jalkaväen taisteluopas. 1. Mi	Helsinki	Pääesikunta	1945	97			fin	39.4	palanut	Omistajamerkintä "H. Österman".
150		Kaasusuojeluohjesääntö	Helsinki	Otava	1939	220			fin	39.1	palanut	Kaksi nidettä. Leimoja "Porin Rykmentti".
151		Suomalainen sotilaskäsikirja	Helsinki	[s.n.]	1918	104			fin	39.4	palanut	Kaksi nidettä. Leimoja "Porin Rykmentti".
152		Suomalainen sotilaskäsikirja	Berliini	[s.n.]	1917	332			fin	39.4	kannet pu	"Julkaistu Suomalaisen Sotilasjoukkojen käyttöön".
153	Gerich, Paul	vc Komppanian taistelukoulu	Helsinki	Otava	1921	202		Upseerin käsikirjasto IX	fin	39.7		Leima "Turun Garnisonin upseerikirja".
154	Gerich, Paul	vc Komppanian taistelukoulu	Helsinki	Otava	1921	251		Upseerin käsikirjasto XII	fin	39.7		Leima "Turun Garnisonin upseerikirja".
155		Sotalaitokselle kuuluvien asi	Helsinki	[s.n.]	1919	12			fin	39.1		Leimoja "Turun Rykmentin esikunta".
156	Karhu, Ilmari	Sotalaitosoppi	Helsinki	Otava	1928	333			fin	39.7		Leimoja "Turun Varuskuntaupseerikirja".
157	Kivistö, Kalle	Maanpuolustuksen alkeiden	Porvoo	WSOY	1938	116			fin	39.7		Leima "Turun Varuskuntaupseerikirja".
158	Hagen, majuri	Sotaharjoituksia Helsingin yr	Helsinki	Otava	1919	17			fin	39	sivut huor	Leima "Turun Garnisonin upseerikirja".
159	Löffler, majuri	Strategia	Helsinki	Otava	1917	118			fin	39	osa sivuisi	Leima "Turun Garnisonin upseerikirja".
160	Lippmann	Yksittäistaitelukouluutus	Helsinki	Otava	1926	122		2.	fin	39.4	osa sivuisi	Viisi nidettä. "Sovittaan suomennettuna".
161	Huhtala, P.	Ryhmänjohtajan taisteluopas	Porvoo	WSOY	1940	359		2. uudistettu	fin	39.4		
162	Lippmann	Ryhmän ja taisteluryhmän ta	Helsinki	Otava	1928	192			fin	39.7		"Kapteeni Lippmannin teoksesta siinä".
163	Hagen, majuri	Taistelutehtäviä: ryhmä, joul	Helsinki	Otava	1919	38			fin	39.4	palanut	Kuusi nidettä. Yhdessä signeeraus.
164		Kaasusuojeluohjesääntö	Helsinki	Otava	1927	122			fin	39.1		Epäselvä signeeraus. Leima "Turun Varuskunta".
165	Nybergh, Berti	Kemian teollisuus puolustus	Helsinki	[s.n.]	1924	14 [10]			fin swe	39		
166	Wuorinen, Jalc	Rajähäydysaineoppi	Helsinki	Otava	1928	239			fin	39.1		Kaksi nidettä. Leimoja "Turun Garnisonin upseerikirja".
167	Järvinen, Y. A.	Panssarijoukot ja venäläinen	Helsinki	Otava	1937	283			fin	39.4		
168	Ivanov, D.	Naamioiminen sodassa (alku	Leningrad	Kiria	1930	52			fin	39.4		Leima "Turun Varuskuntaupseerikirja".

Kuva 9. Kuvakaappaus kirjakokoelman suomenkielisestä osasta.

Vierailimme Huovinrinteellä vielä kerran marraskuussa 2011. Tapasimme kapteeni Sävelkosken ja keskustelimme projektin päättämiseen liittyvistä käytännön asioista kuten siitä, millaisessa muodossa toimitamme valmiin kirjaluettelon toimiksiantajallemme. Luetteloimme myös vielä yhden vanhan suomenkielisen teoksen, joka oli ollut erillään muusta kokoelmasta. Lisäksi otimme runsaasti valokuvia kokoelmasta ja teosten erityispiirteistä, kuten leimoista ja omistuskirjoituksista.

Siirsimme kirjaluettelon loppuvuodesta 2011 tietokantamuotoon Accessiin Turun ammattikorkeakoulun opettajan Yngvar Wikströmin avustuksella. Tietokantaa luotiin muun muassa vapaasanahaku ja se jätettiin avoimeksi, jotta sitä voidaan jatkossa muokata tulevia käyttötärpeitä vastaavaksi. Alla on kuvakaappaus Accessista.

The screenshot shows a web browser window with the TEOS database interface. The browser tabs include 'F_TEOS', 'Upseerikirjasto', and 'TEOS'. The main header is 'TEOS'. The record details are as follows:

Tekijä	Kivi, Aleksis	Huomautus	Omistuskirjoitus "Suomen Sotilaan Lahjakirjasto. Viestinjuoksussa 5x1000m. Matkalla Voittaja v. 1923. P.R."
Nimeke	Kootut teokset. 2. Näytelmiä	Kunto	palanut
Julkaisupaikka	Helsinki	Kieli	fin
Kustantaja	Suomalaisen kirjallisuuden seura	Sarja	Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia; 138, osa 2
Julkaisu-aika	1922	Sivumäärä	520
Luokka	83.2	Painos	2.

Below the record, there is a 'Tekijähaku' (Author search) field and a search button. At the bottom of the interface, there are buttons for 'Avaa kaikki', 'Lisää uusi Kirja', and a search bar with the text 'Vapaa sanahaku kohdistuu kaikkiin kenttiin' and a 'Hae' button.

Kuva 10. Kuvakaappaus yhdestä teoksesta Access-tietokannassa.

6.2 Huovinrinteen Upseerikerhon kirjakokoelma ja sen luettelointi

6.2.1 Kokoelman yleispiirteitä

Huovinrinteen Upseerikerhon kirjakokoelman teokset ovat suurimmaksi osaksi ennen sotia tai heti niiden jälkeen hankittuja tai lahjoituksena saatuja. Julkaisu- vuosien perusteella suurin osa teoksista on vuosilta 1870–1960. Saksankielisen kirjallisuuden suuri määrä selittyy toisaalta sillä, että 1900-luvun alkupuoliskolla suomenkielistä maanpuolustuskirjallisuutta ei juuri ollut tarjolla ja toisaalta sillä, että jääkärit ovat todennäköisesti tuoneet osan saksankielisistä kirjoista mukanaan Suomeen vuoden 1918 sodan aikana. Kielten monipuolisuutta selittänee

osin myös historia Ruotsin ja Venäjän vallan alaisuudessa, sekä vanhat akateemiset perinteet, jossa tieteen kielinä pidettiin ranskaa ja saksaa ja joita kaikkien pidemmälle opiskelleiden, kuten upseerien, oletettiin osaavan. Esimerkiksi 1880-luvun lopussa senaattorina toiminut Leo Mechelin osasi todistettavasti kumpaakin näistä, sillä hän on julkaissut teoksia molemmilla edellä mainituilla kielillä. (Virrankoski 2001, 577.) Kokoelmassa on myös runsaasti entiselle sotaväen päällikölle kenraali Hugo Östermanille kuuluneita kirjoja sekä jonkin verran myös muille upseereille lahjoitettuja kirjoja. Suurin osa kirjoista on kuulunut aiemmin Turun varuskuntaupseerikirjaston kokoelmiin, joten monista teoksista on kokoelmassa useampia niteitä. Jotkut kirjoista paloivat osittain Turun Upseerikerhon palossa vuonna 1965, mikä näkyy mustuneista palojäljistä ja sammutustöiden aiheuttamista kosteusvaurioista kirjoissa. Joidenkin niteiden huono kunto saattaa selittyä myös tarkoitukseen sopimattomilla säilytystiloilla, sillä myös joissain vuoden 1965 jälkeen ilmestyneissä teoksissa oli merkkejä kosteusvaurioista, esimerkiksi vuonna 1967 ilmestyneessä *Acoustic trauma in regular army personnel: Clinical audiologic study* -teoksessa. Näistä syistä toimeksiantajamme toivoi, että kirjaisimme mahdollisimman tarkasti ylös kaikki huomiot, joilla saattaisi olla merkitystä kokoelman kirjojen historian selvittämisessä. (C. Perheentupa, sähköposti 23.11.2010.)

Aivan kaikkia kokoelman suomenkielisiä teoksia ei löytynyt Suomen kansallisbibliografiasta Fennicasta. Tällaisia olivat esimerkiksi jotkin ohjesäännöt, kuten Puhelinpalvelusohjesääntö. 2, Kenttäjohdot, ja upseeriluettelot, kuten Luettelo Suomen sotavoiman luetteloihin merkityistä upseereista 1.10.1926, sekä esimerkiksi teos C. C. de Carnall, jota ei ole edes julkaistu virallisesti. Teosten löytymättömyys selittyy luultavasti sillä, että osa kansalliskokoelman vanhemmasta aineistosta on luetteloitu ainoastaan korttiluetteloon (Kansalliskirjasto 2012a).

Kokoelman suomenkielisistä teoksista nelisenkymmentä on erilaisia ohjesääntöjä. Sutelan ja Mikkolan (1986, 222) mukaan ohjesäännöt ovat sotilaallisessa toiminnassa tärkeitä toiminnan ohjaamisessa ja yhdenmukaistamisessa, joten siitä syystä lähes kaikilla toiminnoilla on omat ohjesääntönsä. Suomen armeijalla ei Suomen itsenäistyessä ollut lainkaan suomenkielisiä ohjesääntöjä, mutta jo

1919 ohjesääntötoimikunta laati Garnisoonipalvelusohjesäännön varuskunta-palvelua varten. Vuonna 1925 vahvistettu Jalkaväen harjoitusohjesääntö (J.H.O.) puolestaan oli useita vuosia koulutuksen kannalta tärkein ohjesääntö. Edellä mainittuja teoksista ei ole kuitenkaan yhtään nidettä Huovinrinteen Upseerikerhon kirjakokoelmassa. Porin Rykmentin komentajilla, etenkin vuonna 1928 Yleisesikunnan jalkaväen tarkastajaksi nimitetyllä Hugo Östermanilla, oli merkittävä osuus ohjesääntöjen kehittämisessä. Ennen talvisodan alkua useimmat tarvittavat oppaat ja ohjesäännöt oli jo saatu valmiiksi.

6.2.2 Kokoelman luettelointi

Toimeksiantajan tarpeiden ja myös kokoelman iän pohjalta lähdimme määrittelemään mitä tietoja teoksista luetteloimme. Luettelointimme oli pitkälti Suomalaisissa luettelointisäännöissä määriteltyä vähimmäistason luettelointia toimeksiantajan toiveiden mukaan hieman täydennettynä ja muunneltuna. Vähimmäistason luetteloinnin avulla määritellään, mitkä tiedot kustakin julkaisusta vähintään vaaditaan, jotta julkaisu on tunnistettavissa. Vähimmäistason luettelointia tehtäessä mainitaan vain sellaiset tiedot, jotka ovat helposti saatavilla – jos jokin pakollisista elementeistä ei esiinny luetteloitavassa julkaisussa, sitä ei tarvitse hakea julkaisun ulkopuolelta. Vähimmäistason kuvailutiedot koostuvat päänimikkeestä, ensimmäisestä vastuullisuusmerkinnöstä, painosmerkinnöstä, ensimmäisestä kustannuspaikasta, ensimmäisestä kustantajasta ja julkaisuajasta sekä laajuusmerkinnöstä, huomautuksesta ja ISBN:stä. (Helsingin yliopiston kirjasto ja Kansallinen luetteloinnin ohjausryhmä 2005, 103.)

Muokkasimme vähimmäistason kuvailutietoja omiin tarpeisiimme ja muotoilimme luettelointia varten seuraavat kentät:

- tunniste (juokseva numero)
- tekijä(t)
- nimeke
- julkaisupaikka
- kustantaja

- julkaisuaika
- sivumäärä
- sarja
- painos
- kieli
- luokka (YKL)
- kunto
- huomautus.

Kirjojen kansainvälinen standarditunnus ISBN (International Standard Book Number) on kehitetty vasta 1960-luvulla ja otettu Suomessa käyttöön 1970-luvulla (Kansalliskirjasto 2006). Koska suurin osa kokoelman kirjoista on painettu ennen tätä, niissä ei ole lainkaan ISBN-tunnusta. Tästä syystä päätimme jättää ISBN-tunnuksen pois luettelointitiedoista, sillä se ei useimmissa tapauksissa millään lailla edesauttaisi kokoelman kirjojen identifioimista.

Kaiken suoraan kirjoista otetun tiedon, kuten esimerkiksi kustannuspaikan kirjanimme teoksen kielellä. Sen sijaan selventävät sanat kuten "ja" (kahden tekijän välissä), "(käänt.)" tai "alkuteos" merkittiin aina suomeksi. Painostietoihin emme vieraskielisestä aineistosta merkinneet kuin painoksen järjestysluvun, suomenkielisen aineiston painostietoihin sen sijaan saatoimme kirjata myös "uudistettu" tai "korjattu painos", jos asia oli mainittu kirjan nimiösivuilla.

Luetteloomme sisällytettäviksi tekijöiksi otimme kirjoittajan ohella myös kääntäjät ja toimittajat. Tekijätietoihin merkitsimme tekijän sukunimen ohella myös etunimen kokonaisuudessaan, mikäli se oli mainittu teoksessa. Monissa teoksissa oli tekijän etunimen tai nimikirjainten lisäksi tai niiden sijaan mainittu sotilasarvo, jonka päätimme jättää kirjaamatta. Kaksi tekijää erotimme toisistaan ja-sanalla, useamman tekijän tapauksessa kirjanimme päätekijän ja merkitsimme sen perään "et al.". Tekijän ja kääntäjän erotimme toisistaan puolipisteellä. Toimittajan nimen perään merkitsimme (toim.) ja kääntäjän nimen perään (käänt.). Mikäli teokseen ei ollut merkitty tekijää, mutta löysimme tekijätiedon Fennicasta tai muusta tietokannasta, merkitsimme tekijän hakasulkeisiin.

Nimekkeessä erotimme päänimekkeen ja muun nimeketiedon toisistaan kaksoispisteellä ja osan numeron nimekkeestä pisteellä. Mikäli teos oli kaksikielinen, erotimme erikieliset nimekkeet toisistaan yhtä kuin -merkillä (=). Kokoelmaan kuului suhteellisen vähän käännöskirjoja, joten sen sijaan, että olisimme luoneet alkuperäiselle nimekkeelle oman kentän, päätimme merkitä alkuteoksen nimekkeen suluissa nimekekenttään, mikäli se oli mainittu teoksessa. Venäjänkielisistä teoksista merkitsimme nimekkeen sekä kyrillisillä kirjaimilla että translitteroituna. Venäjistä käännettyjen teosten alkuperäisnimekkeet sen sijaan ainoastaan translitteroimme. Kirjojen tunnistamista hankaloitti toisinaan se, että kaikissa niissä ei ollut lainkaan nimeä kannessa ja joskus kannessa oleva nimeke oli erilainen kuin nimiösivulla mainittu nimeke. Saman teoksen eri niteet saattoivat myös olla sidottu erilaisiin kansiin.

Mikäli teoksella oli useita kustantajia tai julkaisupaikkoja, joita saattoi pitää yhtä merkityksellisinä, erotimme ne toisistaan puolipistein. Jos taas kokoelmasta löytyi useita eri vuosina tehtyjä painoksia samasta teoksesta, erotimme julkaisu- vuodet toisistaan kauttaviivoin, sillä emme pitäneet tarpeellisena tehdä jokaisesta painoksesta erillistä tietuetta. Jos teokseen ei ollut merkitty julkaisupaikkaa tai kustantajaa, emme kopioineet näitä tietoja muualta vaan käytimme lyhenteitä s.l. (sine loco, julkaisupaikka tuntematon) ja s.n. (sine nomine, kustantaja tai kirjapaino tuntematon) (Helsingin yliopiston kirjasto ja Kansallinen luetteloinnin ohjausryhmä 2005, 119). Mikäli teoksesta ei löytynyt julkaisu-aikaa, etsimme sen Fennican, Lindan tai European Libraryn kautta ja merkitsimme sen taulukkoon hakasulkeissa, kuten Suomalaiset luettelointisäännöt ohjeistavat (Helsingin yliopiston kirjasto ja Kansallinen luetteloinnin ohjausryhmä 2005, 72).

Joistakin teoksista saattoi kokoelmassa olla useita eri painoksia, joiden sivumäärät vaihtelivat. Tällöin erotimme poikkeavat sivumäärät kauttaviivoin, samalla tavoin ja samassa järjestyksessä kuin eri painosten julkaisuajat. Mikäli teoksen sivut oli numeroitu osana laajempaa kokonaisuutta, merkitsimme ensimmäisen ja viimeisen sivun numerot sekä sulkeisiin todellisen sivumäärän, esimerkiksi 834–1631 (797). Jos teoksessa oli useita erikseen numeroituja jaksoja, merkitsimme yhden selkeän pääjakson sivumäärän ja sen jälkeen hakasulkeis-

sa muiden jaksojen yhteisen sivumäärän, kuten Suomalaiset luettelointisäännöt ohjeistavat tekemään (Helsingin yliopiston kirjasto ja Kansallinen luetteloinnin ohjausryhmä 2005, 76).

Sekä sarjan nimekkeen ja sarjan sisäisen numeron, että painostietojen ja suomenkielisistä teoksista myös painokseen liittyvät lisätiedot (kuten uudistettu tai korjattu painos) merkitsimme, jos ne oli mainittu teoksessa. Sarja- ja painoskentät jäivät suurilta osin tyhjiksi eikä niiden informaatioarvo muutenkaan ole mielestämme yhtä suuri kuin muiden kenttien, mutta koimme kuitenkin tarpeelliseksi sisällyttää ne luetteloomme, sillä myös näillä tiedoilla voi olla merkitystä kokoelmaluettelon mahdollisille tuleville käyttäjille.

Teoksen kielen merkitsimme MARC 21 -formaatin mukaisilla kolmikirjaimisilla kielikoodeilla, jotka perustuvat Library of Congressin ylläpitämään ISO 639-2 -standardiin (Kansalliskirjasto 2008). Tämä oli mielestämme helpoin ja mielekäs tapa kielen merkitsemiseksi. Mikäli teos oli sanakirja tai muuten selvästi kaksikielinen, merkitsimme luetteloön molempien kielten koodit. Ranskankielisen nimekkeen omaavaa ranskalais-saksalaista sotilassanakirjaa lukuun ottamatta kaikkien kaksikielisten teosten toisena kielenä oli suomi, joten ne sijoitettiin suomenkielisten teosten joukkoon.

Kirjojen luokittamiseen käytimme Yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmää (YKL). Valitsimme YKL:n luokitusjärjestelmäksi, sillä se oli meille molemmille ennestään hyvinkin tuttu. YKL on myös suhteellisen yksinkertainen luokitusjärjestelmä ja se on helposti saavutettavissa verkosta (<http://ykl.kirjastot.fi/>), joten sen käyttäminen työssämme oli yksinkertaisin ratkaisu. Myös opinnäytetyön ohjaajamme suositteli käyttämään tätä luokitusjärjestelmää. Käytimme pääluokkien ohella myös ala- ja muotoluokkia. Kokoelman luonteen johdosta selvästi yleisin luokka oli tietysti 39 Maanpuolustus ja sen eri alaluokat. Myös luokkaan 9 Historia ja etenkin sen alaluokkaan 90.3 Yleinen sotahistoria sijoitettavia teoksia kokoelmassa oli runsaasti.

Niteiden erityispiirteiden kuvailun jaoinme kahteen kenttään, joista toinen on kunto- ja toinen huomautuskenttä. Jos kokoelmassa oli saman nimekkeen usei-

ta niteitä ja jokin kuntomerkintä koski vain yhtä niistä, merkitsimme esimerkiksi "toisesta puuttuu selkä" tai "yksi palanut". Huomautuskenttään kirjattuja erilaisia leimoja emme kuitenkaan yksilöineet niteiden välillä, sillä niteissä oli yleensä useampia leimoja ja leimat saattoivat vaihdella saman nimekkeen eri niteiden välillä suuresti.

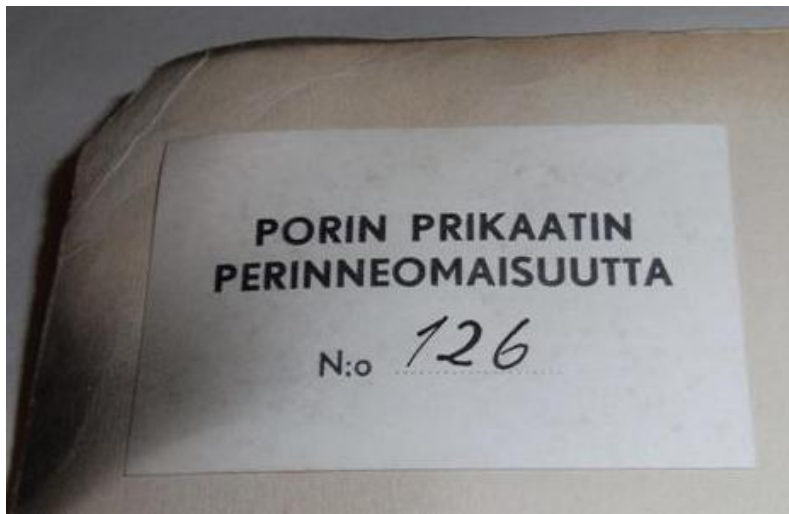
Kuntokenttään merkitsimme tiedon siitä, mikäli

- nide oli palanut, eli sen kannet, selkä tai sivut olivat selvästi mustuneet
- nide oli kastunut
- niteen selkä oli irti tai selkä puuttui
- niteen kannet olivat irti tai kannet puuttuvat
- niteestä oli sivuja irti
- nide oli likainen (jos likaisuus oli erityisen huomionarvoista)
- nide oli koinskyömä
- niteen sivut tai osa sivuista oli auki leikkaamatta tai sivut oli leikattu huonosti auki
- niteessä oli reikä (mahdollisesti luodista).

Huomautuskenttään merkitsimme seuraavanlaisia tietoja alla olevassa järjestyksessä:

- niteiden määrä, mikäli niitä oli useampi kuin yksi
- erot niteissä (esimerkiksi "toinen kovakantinen, toinen pehmeäkantinen")
- merkintä, mikäli kyseessä oli aikakauslehden vuosikerta
- merkintä, mikäli teosta ei ole julkaistu virallisesti
- tiedot puutteista, painovirheistä tai esimerkiksi siitä, jos nimiösivulle liimattu kirjanpussi peitti julkaisutiedot
- omistuskirjoitukset ja signeeraukset (esimerkiksi "Kapt P Mattiselle PE:n ohjesääntötoimisto")
- ex libris tai omistajamerkintä (esimerkiksi "Ex Libris Hugo Österman")
- mikäli niteeseen oli liimattu merkintä "Porin Prikaatin perinneomaisuutta" (kuva alla) sekä kyseisen niteen numero

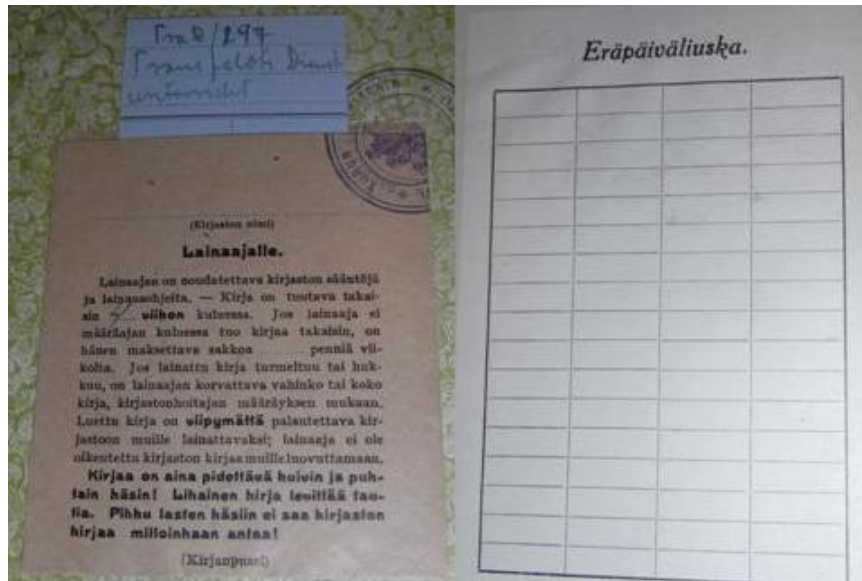
- niteistä löytyvät leimat (esimerkiksi "Porin Rykmentin esikunta", "Turun Garnisonin upseerikirjasto", "Turun Varuskuntaupseerikirjasto", ks. kuva alla)
- niteen välistä löytyvät asiat (esimerkiksi "Otavan Sotilaskirjoja-luettelo", "tekijän (?) käsin kirjoittama kiitoskirje")
- niteisiin liimatut eräpäiväliuskat, kirjanpussit ja pusseissa olevat lainauskortit (kuva alla).

Kuva 11. Porin Prikaatin perinneomaisuutta -merkintä.

Kuva 12. Teoksissa yleisimmin esiintyneet leimat.

Kuva 13. Kirjanpussi, jossa sisällä lainauskortti (vasemmalla) ja eräpäiväliuska.

Pyrimme kirjaamaan huomautuskenttään kaiken sellaisen tiedon, mikä auttaisi osakokoelmien hahmottamisessa ja kirjojen fyysisessä järjestämisessä sekä saattaisi kiinnostaa kokoelmaa mahdollisesti tulevaisuudessa tutkivia. Hugo Östermanin ex libristen perusteella voidaan identifioida hänelle kuuluneet niteet ja tiettyjen leimojen perusteella on myös mahdollista selvittää, mitkä teokset ovat päätyneet upseerikerhon kokoelmiin jääkäreiden mukana.

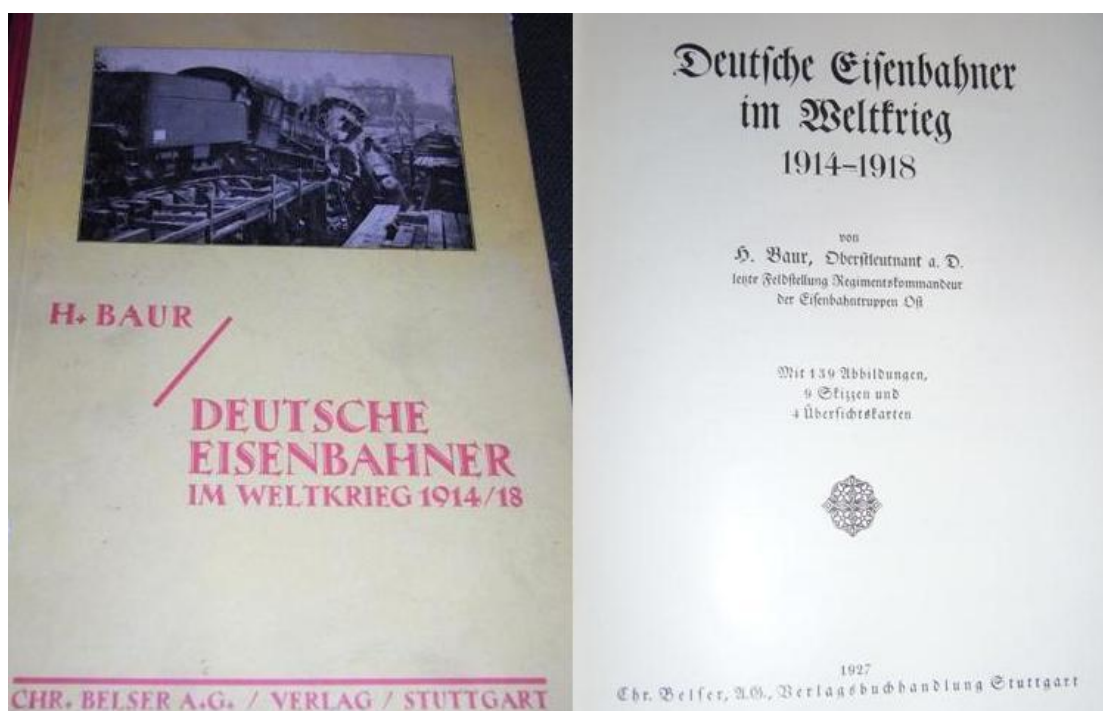
6.3 Vieraskielisen aineiston erityispiirteet ja ongelmat

Eryteisesti saksan- ja venäjänkielisen aineiston erityispiirteet aiheuttivat jonkin verran ongelmia luetteloinnissa. Saksankielinen aineisto oli suurimmaksi osin painettu fraktuuralla, jonka lukeminen vaati helppolukuisiin antiikvakirjaintyyppiin tottuneelta hieman harjoittelua. Venäjänkielisen aineiston luettelointia taas hankaloittivat etenkin tuntemattomat kyrilliset kirjaimet.

6.3.1 Saksankielisen aineiston luetteloinnin erityispiirteet ja ongelmat

Saksankielisen aineiston luettelointi osoittautui melko haastavaksi, sillä suurin osa siitä on painettu joko osittain tai kokonaan goottilaisilla kirjaintyypeillä (eng-

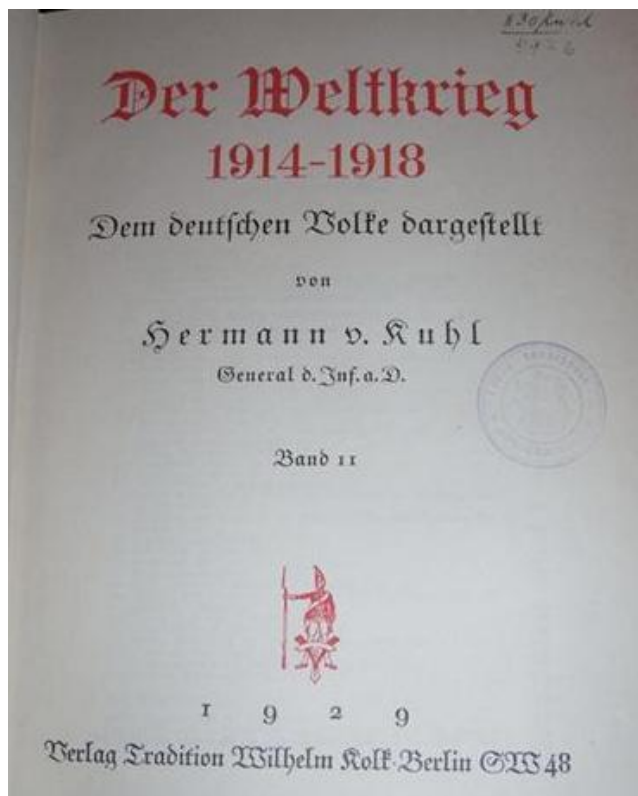
lanniksi blackletter, saksaksi gebrochene Schrift). Saksassa näistä murretuista ja kulmikkaista kirjaintyypeistä käytetään yleisesti nimitystä fraktur eli fraktuura, joka tosiasiaassa on vain yksi goottilaisten kirjaintyyppien laji tekstuuran, rotundan ja schwabachin ohella. Fraktuura on alkuperältään saksalainen kirjaintyyppi ja sitä ja muita goottilaisia kirjaintyyppejä käytettiin Euroopassa pitkään antiikvan rinnalla. Etenkin Saksassa oli tapana käyttää näitä kirjaintyyppejä myös sekaisin. (Bain & Shaw 1998, 10; Willberg 1998, 40.) Tämä näkyi myös osassa luetteloimistamme kirjoista: nimiösivulla saattoi esiintyä molempia kirjaintyyppejä, tai kannessa oli käytetty toista ja nimiösivulla toista kirjaintyyppiä (ks. alla).

Kuva 14. Esimerkki saksankielisestä teoksesta, jonka kansi (vasemmalla) on painettu antiikvalla ja nimiösivu (oikealla) fraktuuralla.

1800-luvulta lähtien fraktuuran käyttö Saksassa politisoitui ja liittyi vahvasti nationalismiin ja kansallistunteeseen. Fraktuuraa pidettiin saksalais-kansallisena kirjaintyyppinä, kun taas esimerkiksi Ranskassa yleisesti käytetty antiikva oli ulkomainen ja vieras. Myös antiikvalle ja etenkin sen saksalaisille versioille löytyi kuitenkin puolustajia. 1900-luvun alkupuolella, jolloin kokoelman saksankieli-

nen aineisto on julkaistu, valtaosa kirjoista painettiin Saksassa fraktuuralla. Kansallissosialistien valtaannousun myötä 1930-luvulla fraktuurasta tuli Saksan virallinen kirjaintyyppi. Vuonna 1941 tapahtui kuitenkin täyskäännös ja fraktuura kiellettiin, sillä se olikin nyt ”Schwabacher Judenlettern” eli juutalaista alkuperää. Kirjaintyyppin vaihdon taustalla oli kuitenkin myös käytännön syitä, sillä Saksan valloittamilla alueilla ei ollut totuttu lukemaan fraktuuraa eikä se ollut enää tuttu myöskään monille ulkosaksalaisille. (Bain & Shaw 1998, 14–15; Aynsley 2009, 123). Alla vielä toinen esimerkki saksankielisen teoksen nimiösivusta.

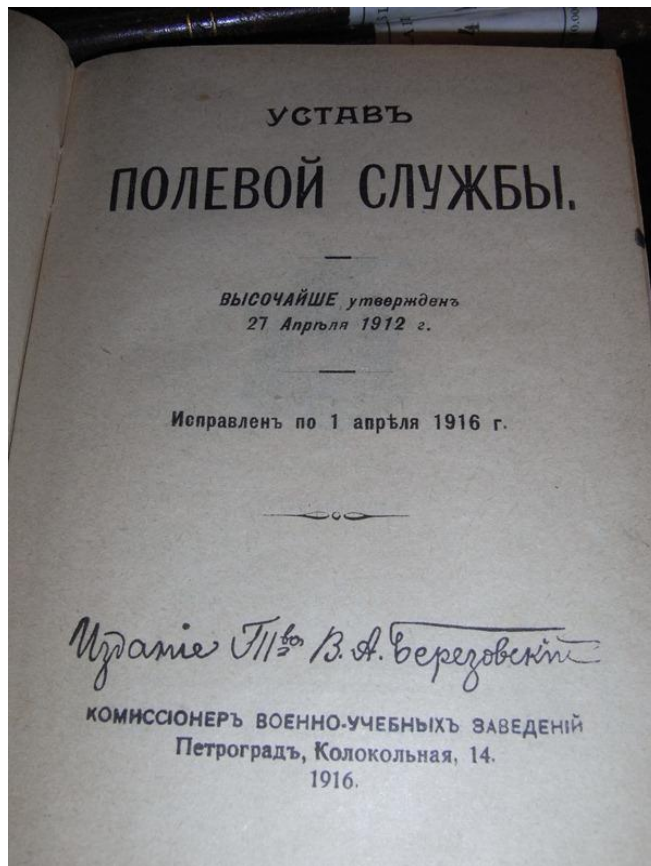

Kuva 15. Esimerkki saksankielisen teoksen nimiösivusta.

Maija Honkonen käytti fraktuuralla painetun aineiston tulkintaan internetistä löytyneitä aineistoja, joista etenkin Yalen yliopiston kirjaston Fraktur Chart osoittautui hyödylliseksi apuvälineeksi (Yale University Library 2009). Luettelointitietoja kopioitaessa nimekkeitä ei myöskään aina tarvinnut osata lukea kokonaisuudessaan. Saksan kansalliskirjaston luettelossa nimekkeistä tosin oli lyhennetty

artikkelit ja myös osa varsinaisista sanoista, joten kopiointissa oli joka tapauksessa oltava tarkkana.

6.3.2 Venäjänkielisen aineiston luetteloinnin erityispiirteet ja ongelmat

Kuva 16. Esimerkki venäjänkielisen teoksen nimiösivusta.

Venäjänkielisten niteiden luetteloinnissa oli niiden vähäiseen määrään nähden (10 kappaletta) suhteettoman paljon ongelmia, kuten yllä olevasta kuvasta voidaan päätellä. Eniten ongelmia aiheuttivat tuntemattomat kyrilliset kirjaimet, joiden vuoksi nimekkeiden kääntäminen ja niteiden luokittelu oli lähes mahdotonta, sillä mikään verkkosanakirja ei tunnistanut sanoja varsinkaan jos ne olivat taivutetussa muodossa. Tanja Vienonen käytti hyväkseen erilaisia verkosta löytyviä sanakirjoja, mutta yllättäen yhdeksi hyödyllisimmistä sivustoista osoittautui Google-kääntäjä (<http://www.translate.google.fi>), jonka sisältämä kyrillinen näppäimistö oli suuri apu nimekkeiden translitteroinnissa. Tosin Googlekaan ei pys-

tynyt ihmeisiin, sillä senkään avulla nimekkeitä ei pystynyt kääntämään kokonaan suomeksi. Oikean YKL-luokan löytäminen vaillinaisin tiedoin oli hyvin vaikeaa. Internetistä löytyi lisäksi venäjän translitterointiohjelma, jonka avulla kyrilliset kirjaimet pystyi vaihtamaan meille tutummiksi latinalaisiksi kirjaimiksi, koska tarkoituksemme oli kirjata nimekkeet molemmilla tavoilla kokoelmaluetteloon (<http://www.cs.tut.fi/~jcorpela/translit.html8>). Päänvaivaa aiheutti myös Venäjän ilmeisen erilaiset perinteet nimiösivun muotoilussa, sillä samalla sivulla saattoi olla perinteisen kirjasintyyppin lisäksi myös kursiivia, mikä hämmensi vielä enemmän. Nimiösivuista oli vaikea selvittää, mikä tieto on tärkeää ja mikä ei. Luettelointi oli hyvin hidasta ja vei siinä määrin aikaa, että päätimme kysyä neuvoa itseämme viisaammilta.

Onneksi Tanja Vienosen ystäväpiiriin kuuluu venäjän kääntäjä, joka lupautui auttamaan niteiden luetteloinnissa. Häneltä selvisi muun muassa, että olimme olleet oikeassa kyrillisten kirjainten suhteen; osa niistä tosiaan oli jo käytöstä poistettuja, niin sanotun kirkkoslaavin kirjaimistoa. Tällä nimellä kutsutaan hänen mukaansa vuonna 1708 kehitettyä kyrillistä kirjaimistoa, joka uudistettiin nykyiseen muotoonsa vuonna 1918. (L. Hollo, henkilökohtainen tiedonanto 15.9.2011.) Sovimme asiantuntijamme kanssa yhdessä, että hän translitteroi nimekkeet uudelleen vastaamaan SFS 4900 standardia, joka on suomen kansallinen translitterointikaava (<http://www.cs.tut.fi/~jcorpela/iso9.html8>). Tämän lisäksi päätimme, että vanhentuneet kyrilliset kirjaimet korvataan nykyvenäjän vastaavilla kirjaimilla, koska vanhaa kirjaimistoa ei onnistuttu löytämään mistään kopioitavassa muodossa, vaan pelkästään kuvina, joita ei pystynyt liittämään tekstiinä. Nimekkeiden muutoksista on maininta kyseisten teosten huomautuskentässä.

Venäjänkielisten teosten joukossa oli ilmeisesti yksi keräilyharvinaisuuskin, jota oli etsitty Venäjällä Googlea vastaavassa hakukoneessa. Kirjaa etsittiin jollakin antikvariaattisivustolla. Lisäksi selvisi, että Venäjällä varsinkin neuvostoaikana ei ole pidetty sopivana julkaista tieteellisten teosten kirjoittajia, koska ei tahdottu ottaa kunniaa itselle ja koska kaikkien tekstien taustalla on lähdemateriaali tavalla tai toisella. Osittain kyse saattoi olla myös vastuun pakoilusta, jos myö-

hemmin selviäisi, etteivät tiedot enää pädekään. Lisäksi vielä nykyäänkin kaikki tieteelliset teokset kirjoitetaan me-muodossa, myös suomalaisissa yliopistoissa venäjän kielen laitoksilla. Perinnettä kunnioitetaan edelleen. (L. Hollo, henkilökohtainen tiedonanto 15.9.2011.)

7 POHDINTAA

Tämän opinnäytetyön toiminnallisen luonteen vuoksi varsinaisia tutkimuksellisia johtopäätöksiä työstä ei voida esittää. Työn ensisijainen tavoite oli ennalta määritellyn projektin eli Huovinrinteen Upseerikerhon kirjakokoelman luettelointi, sekä projektista raportointi kirjallisessa muodossa. Työn pyrkimyksenä on ollut projektin käytännön toteutuksen sekä raportoinnin yhdistäminen tutkimusviestinnän keinoin. Työn tavoite eli projektin saaminen valmiiksi ja sen kirjoittajien valmistuminen on tämän raportin myötä saavutettu.

Projektin työnjaon määrittely tekijöiden kesken ja toteutus käytännössä sujuivat hyvin. Varsinaisessa luettelointivaiheessa työ jakautui kokoelmaan kuuluvien teosten kieliryhmien ja tekijöiden kielitaidon mukaan juuri sopivassa suhteessa. Myös raportin kirjoittamisen suhteen työnjako oli ongelmaton. Työn teoreettiseksi perustaksi valikoituivat bibliografisen valvonnan ja luetteloinnin teoria sekä porilaisjoukkojen ja Huovinrinteen Upseerikerhon historia. Luetteloinnin teoria liittyi kiinteästi käytännön projektiin, sillä kirjaluetelo laadittiin pitkälti Suomalaisen luettelointisääntöjen Monografioiden kuvailun ohjeiden mukaan. Luetteloinnin teorian tuntemus oli avuksi projektin kuluessa, ja lisäksi käytännön työ vahvisti tekijöiden luettelointitaitoja ja -osaamista. Kirjakokoelma on karttunut vuosikymmenien aikana ja sen niteet sisältävät runsaasti erilaisia leimoja ja omistuskirjoituksia. Porin Prikaatin ja Huovinrinteen Upseerikerhon historiaan perehtyminen auttoi kirjojen todennäköisimmän alkuperän selvittämisessä. Teorian yhteydessä pyrittiinkin mahdollisimman usein liittämään käsiteltävät aiheet luetteluun kirjakokoelmaan ja projektiin.

Opinnäytetyöprojektin konkreettinen lopputulos oli toimeksiantajalle sekä Excellettä Access-muodossa luovutettu kirjaluetelo. Puutteellisen osaamisen vuoksi Access-tietokantaa ei saatu aivan toimivaksi, mutta se muodostaa kuitenkin pohjan tietokannan ja kokoelman mahdolliselle jatkokäytölle. Kun kirjat on luetteloitu, on kokoelmaa aiempaa helpompi tarpeen tullen tutkia ja käyttää. Tekijöiden on myös tarkoitus tulevaisuudessa auttaa kokoelman fyysisessä järjes-

tämisessä, mikäli se saadaan siirrettyä upseerikerhon kellarista edustavampiin tiloihin. Muita jatkotoimenpiteitä ei tämän projektin tiimoilta ole esitettävissä, mutta tekijät toivovat kirjakokoelman tai ainakin sen joidenkin osien pääsevän tulevaisuudessa entistä paremmin esille osana upseerikerhon perinnekerhokokoelmaa.

LÄHTEET

- Alaterä, A.; Halttunen, K. & Sormunen, E. 2005. Tiedon organisoinnin ja kuvailumenetelmien perusteet. Viitattu 13.1.2012.
http://oppimateriaalit.internetix.fi/fi/avoimet/0viestinta/informaatiotutkimus/tiedon_organisoinnin/.
- Aynsley, J. 2009. Designing Modern Germany. London: Reaktion Books.
- Bain, P. & Shaw, P. (toim.) 1998. Blackletter: Type and National Identity. New York: Princeton Architectural Press.
- Hakala, J. T. 2004. Opinnäyteopas ammattikorkeakouluille. Helsinki: Gaudeamus.
- Hartikainen, P. 2001. Hugo Österman: sotaväen päällikkö - rakentaja ja puolustaja. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Helsingin yliopiston kirjasto ja Kansallinen luetteloinnin ohjausryhmä 2005. Suomalaiset luettelointisäännöt. Monografioiden kuvailu. Uudistettu laitos. Helsinki: Helsingin yliopiston kirjasto. Viitattu 12.1.2012. Saatavilla myös
http://www.kansalliskirjasto.fi/kirjastoala/luettelointisaannot/Files/liitetiedosto2/monografioiden_kuvailu.pdf.
- Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Huovinrinteen Upseerikerho ry. Upseerikerhon perinnekansio. n.d.
- IFLA Cataloguing Section 2009. Julkilausuma kansainvälisistä luettelointiperiaatteista. Suom. Eeva Murtomaa, Kansalliskirjasto yhdessä Luetteloinnin ohjausryhmän kanssa. Viitattu 28.11.2011. http://www.ifla.org/files/cataloguing/icp/icp_2009-fi.pdf.
- Kansalliskirjasto 2006. ISBN-esite. Helsinki: Kansalliskirjasto. Viitattu 18.10.2011. Saatavilla myös
<http://www.kansalliskirjasto.fi/attachments/5IMGKMuyi/5mhd0DbF4/Files/CurrentFile/ISBNesite.pdf>.
- Kansalliskirjasto 2008. MARC 21 Kielikoodit. Viitattu 18.10.2011.
<http://www.kansalliskirjasto.fi/extra/marc21/kielet.htm>.
- Kansalliskirjasto 2012a. Kansalliskokoelma. Viitattu 19.1.2012.
<http://www.kansalliskirjasto.fi/kokoelmatjapalvelut/kokoelmat/kansalliskokoelmat.html>.
- Kansalliskirjasto 2012b. Luettelointisäännöt. Viitattu 13.1.2012.
<http://www.kansalliskirjasto.fi/kirjastoala/luettelointisaannot.html>.
- Kokkonen, O. 1979. Luetteloinnin perusteet. Helsinki: Kirjastopalvelu.
- Kotro, A. 2007. Jääkärien elämäntyö itsenäisyyden puolesta. 2. korjattu painos. Helsinki: Jääkäripataljoona 27:n perinneyhdistys.
- Read, J. 2003. Cataloguing Without Tears. Managing Knowledge in the Information Society. Oxford: Chandos Publishing.
- Serlachius-museot 2012. Viitattu 3.1.2012. <http://www.serlachius.fi/index.php>.
- Suomen historian pikkujättiläinen. 2003. Helsinki: WSOY.

- Suominen, V.; Saarti, J. & Tuomi P. 2009. Bibliografinen valvonta. Johdatus luetteloinnin ja sisällönkuvailun menetelmiin. Helsinki: BTJ.
- Sutela, T. & Mikkola, A. 1986. Kunnia, velvollisuus, tahto: Porin prikaatin historia 1626–1985. Säkylä: Porin prikaatin perinneyhdistys.
- Svenonius, E. 2000. The Intellectual Foundation of Information Organization. Cambridge: The MIT Press.
- Tillet, B. 2005. Mikä on FRBR? Bibliografisen universumin käsitelmä. Suom. Päivi Pekkarinen. Viitattu 28.11.2011. <http://www.loc.gov/catdir/cpso/Mika-on-FRBR.pdf>.
- Turun Upseerikerho ry, 1945–1982: "15 vuotta Sirkkalassa". 1982. Turku: Turun Upseerikerho.
- Turun yliopisto 2012a. Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos. Viitattu 18.1.2012. <http://www.hum.utu.fi/laitokset/hkt/>.
- Turun yliopisto 2012b. Turun yliopistoalueen kartta. Viitattu 18.1.2012. <http://www.utu.fi/kartta/>.
- Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.
- Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.
- Virrankoski, P. 2001. Suomen historia. Toinen osa. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Wikipedia 2012a. Georg Carl von Döbeln. Viitattu 19.1.2012. http://sv.wikipedia.org/wiki/Georg_Carl_von_Döbeln.
- Wikipedia 2012b. Sirkkalan kasarmi. Viitattu 19.1.2012. http://fi.wikipedia.org/wiki/Sirkkalan_kasarmi.
- Willberg, H. P. 1998. Fraktur and Nationalism. Teoksessa Bain, P. & Shaw, P. (toim.) Blackletter: Type and National Identity. New York: Princeton Architectural Press, 40–49.
- Yale University Library 2009. Fraktur Chart. Viitattu 7.11.2011. <http://www.library.yale.edu/cataloging/music/fraktur.htm>.
- Yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmä YKL. Taulukot. 2005. 2. korjattu painos. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.

Otos Huovinrinteen Upseerikerhon kirjakokoelman teoksista

Huovinrinteen Upseerikerhon kirjakokoelma käsittää 844 nimekettä, joten koko luettelo olisi ollut liian pitkä tämän opinnäytetyön liitteeksi. Projektin havainnollistamiseksi tähän liitteeseen on kuitenkin kerätty otos kokoelmaan kuuluvista nimekkeistä. Kustakin nimekkeestä on merkitty kaikki luetteloon kirjatut tiedot ja selkeyden vuoksi esitystavan pohjana on käytetty kansainvälistä lähdeluettelomuotoa, jossa nimeke on kursiivilla ja julkaisuaika sulkeissa (Hirsjärvi ym. 2009, 394). Otoksesta on pyritty tekemään mahdollisimman kattava sekä teosten kielten, julkaisuajankohtien ja -paikkojen, YKL-luokkien, kunnan ja erilaisten huomautusten suhteen. Otokseen sisältyvät myös kaikki opinnäytetyössä mainitut kokoelman teokset.

Suomi

Aho, Juhani (1921). *Kootut teokset. 5. nidos, Lastuja*. Porvoo: WSOY. 573 s. YKL 84.2.

- Kunto: palanut. Huomautus: Omistuskirjoitus "Suomen Sotilaan Lahjakirjasto. Viestinjuoksussa 5x1000m. Matkalla Voittaja v. 1923. P.R."

C. C. de Carnall. (1959). [s.l.]: Entisen Porin Rykmentin upseerien kerho. [46] s. YKL 99.13.

- Huomautus: Ei julkaistu virallisesti.

Eläinlääkintä-alipäällystön ohjesääntö. (1928). Helsinki: Kirja. 31 s. YKL 39.

- Kunto: koinpsyömä. Huomautus: Kaksi nidettä. Leimat "Turun Garnisonin upseerikirjasto", "Porin Rykmentti I Pataljoona", "Porin Rykmentin esikunta". Eräpäiväliuska. Kirjanpussi.

Eläinlääkintäupseerien ohjesääntö. (1928). Helsinki: Kirja. 34 s. YKL 39.

- Kunto: koinpsyömä. Huomautus: Kaksi nidettä. Leimat "Turun Garnisonin upseerikirjasto", "Porin Rykmentti I Pataljoona", "Porin Rykmentin esikunta". Eräpäiväliuska. Kirjanpussi.

Fabritius, L. (1927). *Juoksijaori Kirppu sen elämäkerta, sen merkitys hevossii-toksessamme ja selostus sen kantakirjajälkeläisistä*. Turku: tekijä. 447 s. YKL 67.41.

- Huomautus: Omistuskirjoitus "Porin Rykmentin Upseerikunnalle kunnioit-taen tekijältä." Leima "Turun Garnisonin upseerikirjasto". Eräpäiväliuska. Kirjanpussi.

Hakkapeliitta: Suomen suojeluskuntajärjestön lehti. (1934). Helsinki: Suomen suojeluskuntajärjestö. 1586 s. YKL 39.051.

- Huomautus: Aikakauslehden vuosikerta. Leima (Suojeluskunnan) "Turunmaan piiri Åbolands distrikt".

Harjoitusvahvuudet B ja C. (1969). Helsinki: Pääesikunta. 55 s. YKL 39.

- Huomautus: Omistuskirjoitus "Kapteeni P Mattiselle Pääesikunnan ohjesääntötoimisto". Leima "Ei saa antaa tietoja sivullisille. Säilytettävä lukitussa paikassa."

Höyssä, A. (1924). *Kenttätykistön ampumaoppi aliupseereille.* Helsinki: Otava. 191 s. YKL 39.1

- Huomautus: Kaksi nidettä, joista toinen kovakantinen, toinen pehmeäkantinen. Leima "Turun Garnisonin upseerikirjasto". Eräpäiväliuska. Kirjanpussi.

Kaila, Osmo (1943): *Jokamiehen shakkiopas.* Helsinki: Propaganda-aseveljet. 118 s. YKL 79.811.

- Kunto: palanut.

Kenttäohjesääntö. 1, Yhtymän taistelu. (1963). Helsinki: Pääesikunta. 272 s. YKL 39.4.

- Huomautus: Omistajamerkintä "Maj P Mattinen". Välissä paperi, jossa teksti "Liite 46a".

Kenttäohjesääntö. 2, Viivytystaistelu. (1930). Helsinki: Otava. 42 s. YKL 39.4.

- Huomautus: Leima "Turun Garnisonin upseerikirjasto". Eräpäiväliuska. Kirjanpussi.

Kenttäohjesääntö. 3. (1934). Helsinki: Otava. 202 s. YKL 39.4.

- Huomautus: Kaksi nidettä. Leima "Turun Varuskuntaupseerikirjasto". Eräpäiväliuska.

Kivi, Aleksis (1922). *Kootut teokset. 2, Näytelmiä.* Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 520 s. Sarja: Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia; 138, osa 2. 2. painos. YKL 83.2.

- Kunto: palanut. Huomautus: Omistuskirjoitus "Suomen Sotilaan Lahjakirjasto. Viestinjuoksussa 5x1000m. Matkalla Voittaja v. 1923. P.R."

Lehtinen, Pentti E ja Viitasalo, Erkki (toim.) (1967). *Uusi autotekniikan käsikirja.* Helsinki: Kustannustuote. 1365 s. YKL 62.511.

- Huomautus: Leimat "Upseerikerho", "Kauttuan kirja ja Kemikalio Kauttua".

Lindh, Erik (1926). *Kuninkaallinen Porin Rykmentti: juhlaulkaisu Kuninkaallisen Porin rykmentin 300-vuotispäivän muistoksi 16.2.1626–16.2.1926*. Turku: Porin rykmentti. 159 s. YKL 39.09.

- Huomautus: Omistuskirjoitus "Huovinrinteellä 19.8.2009 Porin Prikaatille kunnioittavasti: Erkki Setälä, epäselvä signeeraus EV, Olli Nepponen Prkenr, epäselvä signeeraus kenrm, epäselvä signeeraus PRKENR. Historiikki vuodelta 1926.

Luettelo Suomen sotavoiman luetteloihin merkityistä upseereista 1.10.1926. (1926). Helsinki: Puolustusministeriö. 105 s. YKL 39.08.

Malin, Artur (toim.) (1935). *Sotilaan virsikirja: sotalaitosta ja suojeleuskuntia varten*. Porvoo: WSOY. 228 s. 3. uudistettu painos. YKL 24.3.

- Huomautus: Epäselvä signeeraus.

Puhelinpalvelusohjesääntö. 2, Kenttäjohdot. (1924). Helsinki: Otava. 106 s. YKL 39.

- Huomautus: Leimat "Turun Garnisonin kirjasto" ja "Turun Garnisonin upseerikirjasto". Eräpäiväliuska. Kirjanpussi.

Rikama-Gröning (1928). *Aseoppi: Historiikki: Räjähdysaineet: Aserakenne: Ulkobilistiikka: Taktilliset vaatimukset*. Helsinki: Otava. 255 s. YKL 39.1.

- Kunto: takakannessa reikä (luodista?). Huomautus: Leima "Turun Garnisonin upseerikirjasto". Eräpäiväliuska. Kirjanpussi.

[Räsänen, Martti] (1940). *Venäläis-suomalainen sotilassanakirja*. Helsinki: Otava. 126 s. YKL 89.71038.

- Kunto: koinsyömä.

Saarinen, Eero-Eetu (1934). *Uivat ja uiville tuille rakennetut polkusillat*. Helsinki: Otava. 56 s. 2. painos. YKL 39.4.

- Huomautus: Leima "Turun Varuskuntaupseerikirjasto". Eräpäiväliuska. Välissä Otavan Sotilaskirjoja-luettelo.

Sarlin, Unio (1924). *Vesistöjen ylimeno*. Helsinki: Otava. 147 s. YKL 39.4.

- Huomautus: Kaksi nidettä. Leima "Turun Garnisonin upseerikirjasto". Eräpäiväliuska. Kirjanpussi.

Sotilaskuljetusohjesääntö. 1, Rautatiet. (1930). Helsinki: Valtioneuvosto. 206 s. YKL 39.2.

- Huomautus: Leimat "Porin Rykmentti KKK", "Porin Rykmentin esikunta", "Porin Rykmentti I Pataljoona KKK", "Porin Rykmentti I Pataljoona".

Stenij, O. (1928). *K. Sissi-R.: (Kajaanin Sissi-Rykmentti): piirteitä Kainuun osuudesta Suomen vapaussotaan*. Kajaani: [s.n.]. 270 s. YKL 92.71.

- Kunto: palanut, kannet irti. Huomautus: Leima "Kajaanin Sissirykmentti".

Suomalainen sotilaskäsikirja. 1. (1917). Berliini: [s.n.]. 332 s. YKL 39.4.

- Kunto: kannet puuttuvat. Huomautus: "Julaistu Suomalaisen Sotilasjoukon toimesta". Signeerauksia.

Suomalainen sotilaskäsikirja. 1, Yleistä. (1918). Helsinki: [s.n.]. 104 s. YKL 39.4.

- Kunto: palanut. Huomautus: Kaksi nidettä. Leimoja "Porin Rykmentin esikunta", "Turun Garnisonin upseerikirjasto". Eräpäiväliuska. Kirjanpussi.

Suomen sotalaitos = Den finska militären: kokoelma Frans Engström'in ottamien valokuvien mukaan tehtyjä kuvia ynnä useitten tekijäin kirjoittama selittävä teksti. (1902). Tukholma: Wahlström & Widstrand. 110 s. useina jaksoina. YKL 39.04.

- Kunto: kansi irti, sivuja irti. Huomautus: Signeeraus "Majuri Lasse Elomaa".

Suomen sotilasaikakauslehti = Finsk militär tidskrift. (1932). Helsinki: Upseeriliitto. 774 [48] s. YKL 39.051

- Kunto: palanut. Huomautus: Aikakauslehden vuosikerta. Ex Libris Hugo Österman. Porin Prikaatin perinneomaisuutta N:o 130. Painoksessa lehden lisänumero "Uivat ja uiville tuille rakennetut polkusillat".

Taistelija: Suojeluskuntain yliesikunnan julkaisu. X vuosikerta. (1939). Helsinki: Suojeluskuntain yliesikunta. 680 s. YKL 39.051.

- Kunto: palanut. Huomautus: Aikakauslehden vuosikerta. Omistuskirjoitus "Kenr. luutn. H. Österman'ille Kunnioittaen Taistelijan Toimitus V. Forsberg. Porin Prikaatin perinneomaisuutta N:o 150.

Vainio, Markku ja Norokorpi, Ilpo (2008). *Sota ja Rauma: raumalaisten muisteluksia talvi- ja jatkosodan päiviltä sieltä jostakin ja kotirintamalta.* [s.l.]: Rauman isänmaallisen perinteen toimikunta. 760 s. YKL 99.139.

- Huomautus: Komentaja Eversti Eero Pyötsiälle lahjoitettu. Omistuskirjoitus "Porin Prikaati 17.11.2010, Rauman Kaupunki".

Saksa

Anleitung für Kompagnieführer. (1916/1918). Berlin: Reichsdruckerei. 156 s. YKL 39.4.

- Huomautus: Kolme nidettä, 1916 painoksen kannessa Entwurf, 1918 painoksien kannessa 3. Entwurf. Leimat "V. Feld-Rekruten-Depot der 3. Armee - Libau", "Yleisesikunta", "Jääkäriprikaati", "Porin Rykmentin esikunta", "Turun Garnisonin upseerikirjasto". Eräpäiväliuska. Kirjanpussi.

Ausbildungsvorschrift für die Feldartillerie. 4, Ausbildung am bespannten Geschütz. (1917). Berlin: E. S. Mittler & Sohn. 47 s. YKL 39.4.

- Huomautus: Leima "Jäger-Batl. Nr. 27. Leichte Feld-Haubitz-Batterie 942.". Tarra "Dietrich Reimer (Ernst Vohsen) Berlin S.W. 48 Wilhelmstrasse 29".

Bartz, Karl (1931). *Krieg 1960*. Berlin: E. S. Mittler & Sohn. 109 s. 2. painos. YKL 84.4.

- Kunto: kannet irti. Huomautus: Leima "Turun Garnisonin upseerikirjasto". Eräpäiväliuska. Kirjanpussi.

Baur, H. (1927). *Deutsche Eisenbahner im Weltkrieg 1914/18*. Stuttgart: Chr. Belser A.G. 124 s. YKL 94.12.

- Huomautus: Leima "Turun Garnisonin upseerikirjasto". Eräpäiväliuska. Kirjanpussi.

Cochenhause, von (1924/1926/1931). *Die Truppenführung: Ein Handbuch für die Truppenführer und seine Gehilfen*. Berlin: E. S. Mittler & Sohn. 278/293/384 s. 2./3./6. painos. YKL 39.7.

- Kunto: yksi palanut. Huomautus: Kolme nidettä. Signeeraus "Hugo Österman 1925". Porin Prikaatin perinneomaisuutta N:o 124. Leima "Turun Garnisonin upseerikirjasto". Eräpäiväliuska. Kirjanpussi.

Cochenhause, von (1926/1931). *Die kriegswissenschaftliche Fortbildung des Truppenoffiziers: Ein Handbuch für Lehrende und Lernende mit praktischen Beispielen*. Berlin: E. S. Mittler & Sohn. 224/245 s. 1./2. painos. YKL 39.7.

- Kunto: yksi palanut. Huomautus: Neljä nidettä. Signeeraus "Hugo Österman 23.1.1926". Leimat "Porin Rykmentin esikunta", "Kajaanin Sissipataljoona", "Turun Garnisonin upseerikirjasto". Eräpäiväliuska. Kirjanpussi.

Daniels, Emil (1910). *Geschichte des Kriegswesens. 2, Das mittelalterliche Kriegswesen*. Leipzig: G. J. Göschen. 144 [22] s. YKL 90.3.

- Huomautus: Leima "Turun Garnisonin upseerikirjasto". Eräpäiväliuska. Kirjanpussi.

Daniels, Emil (1920). *Geschichte des Kriegswesens. 1, Das antike Kriegswesen*. Berlin: Walter de Gruyter & Co. 64 s. 2. painos. YKL 90.3.

- Kunto: hajalla, yli puolet sivuista puuttuu.

Felddienst-Ordnung (1908). Berlin: E. S. Mittler & Sohn. 176 [68] s. YKL 39.4.

- Kunto: yksi palanut. Huomautus: Neljä nidettä. Epäselviä signeerauksia. Leimat "Koeniglich. preussisches...", "Königlich preussisches...", "...Kommando Sclettstadt", "Ausbildungskursus für Fahnenjunker", "Porin Rykmentin esikunta", "7 erillinen k.k.k.", "Jääkäriprikaati Miinanheittäjäkomppania", "Turun Garnisonin upseerikirjasto". Tarra "Militär-Formular & Scheiben-Fabrik Gebr. Saupe Strassburg i/E" Eräpäiväliuska. Kirjanpussi.

Hoen, Maximilian von (1907). *Der operative und taktische Sanitätsdienst im Rahmen des Korps*. Wien: Josef Šafář. 161 s. YKL 39.07.

- Kunto: palanut. Huomautus: Porin Prikaatin perinneomaisuutta N:o 105.

Immanuel (1917). *Unteroffizieraufgaben: Anleitung zur Stellung und Lösung von Gefechts- und Felddienstaufgaben aller Art für unsere Unterführer, sowie zum Selbstunterricht auf diesen Gebieten*. Berlin: E. S. Mittler & Sohn. 107 s. YKL 39.

- Kunto: kannet irti.

Immanuel, Friedrich (1910). *Handbuch der Taktik*. 1–2. Berlin: E. S. Mittler & Sohn. 433 [304] s. YKL 39.

- Huomautus: Leimat "Jääkäritoimisto", "Jääkäriprikaati", "Jääkäriprikaadin aliupseerikoulu".

Immanuel, Friedrich (1914). *Taktische Aufgaben für Übungen und Kriegsspiel in Verbänden aller Art bis zum Armeekorps einschließlich*. Berlin: E. S. Mittler & Sohn. 376 [36] s. Sarja: Handbibliothek des Offiziers. YKL 39.

- Kunto: Palanut. Huomautus: Signeeraus "Österman Majuri ja Kajaanin Sissi-Patl:n Komentaja". Porin Prikaatin perinneomaisuutta N:o 168.

Kabisch, Ernst (1924). *Streitfragen des Weltkrieges 1914–1918*. Stuttgart: Bergers Literarisches Büro und Verlagsanstalt. 400 s. YKL 90.34.

- Huomautus: Ex Libris Hugo Österman. Porin Prikaatin perinneomaisuutta N:o 166.

Kenworthy, J. M.; Werkmann, Else (käänt.) (1928). *Vor kommenden Kriegen: Die Zivilisation am Scheidewege*. Wien: Wilhelm Braumüller. 383 s. YKL 90.3.

- Huomautus: Esipuhe H. G. Wells. Leima "Turun Garnisonin upseerikirjasto". Eräpäiväliuska. Kirjanpussi.

Kuhl, Hermann v. (1929). *Der Weltkrieg 1914–1918: Dem deutschen Volke dargestellt*. 2. Berlin: Tradition Wilhelm Kolk. 580 s. YKL 90.34.

- Huomautus: Leima "Turun Garnisonin upseerikirjasto". Eräpäiväliuska. Kirjanpussi.

Lehmann, Konrad ja Estorff, Eggert von (1913). *Dienstunterricht des Offiziers: Anleitung zur Erteilung des Mannschaftsunterrichts in Beispielen*. Berlin: E. S. Mittler & Sohn. 406 s. Sarja: Handbibliothek des Offiziers. 3. painos. YKL 39.7.

- Kunto: yksi nide palanut ja selkä repsottaa. Huomautus: Neljä nidettä. Kirjanpussi nimiösivulla peittää julkaisutiedot. Leimat "Itämeren Jalkaväkirykmentti N:o 1. Östersjö infanteriregemente N:o 1.", "Porin Rykmentin esikunta", "Turun Garnisonin upseerikirjasto". Eräpäiväliuska.

Leitfaden für den Unterricht in der Waffenlehre auf den Königlichen Kriegsschulen. (1913). Berlin: E. S. Mittler & Sohn. 114 s. 15. painos. YKL 39.7

- Kunto: yksi palanut, kahdessa osa sivuista aukileikkaamatta. Huomautus: Neljä nidettä. Leimat "Sotaväen esikunta", "Porin Rykmentin esikunta", "Turun Garnisonin upseerikirjasto". Eräpäiväliuska. Kirjanpussi.

Oettingen, Walter von (1914). *Richtlinien für die kriegschirurgische Tätigkeit des Arztes auf den Verbandplätzen*. Dresden: Verlag von Theodor Steinkopff. 54 s. 2. painos. YKL 59.2.

- Huomautus: Leima "1. divisioonan saniteettitoimisto".

Stollberger, R. (1924). *Kampfschule für die Infanterie. 2, Kompanie*. Charlottenburg: Offene Worte. 83 s. 2. painos. YKL 39.4.

- Huomautus: Kaksi nidettä. Toisen kannessa teksti "Taistelukoulutus jalkaväelle N:2". Leimat "Porin Rykmentti III pataljoona", "Porin Rykmentti III PatL 7. kompp."

Ruotsi

Fahlman, Erik (1915). *General Döbeln*. Stockholm: P. A. Norstedt & Söner. 182 s. YKL 99.13.

- Huomautus: Omistuskirjoitus "Till 'Kungl' Björneborgs Regementes officerskår av Gustaf Hjorth, Åbo 6 Maj 192?". Leima "Turun Garnisonin upseerikirjasto". Eräpäiväliuska. Kirjanpussi.

Finsk militär tidskrift. 5 årgången. (1886). Helsingfors: [s.n.]. 618 [106] s. YKL 39.051.

- Kunto: kansi irti. Huomautus: Epäselvä signeeraus. Leima "Turun Garnisonin upseerikirjasto". Eräpäiväliuska. Kirjanpussi.

Galitzin, N. S.; Nordensvan, C. O. (käänt.) (1875). *Allmän krigshistoria. Fortiden. 1 afdelningen, 1 delen: Från äldsta tider till Alexander den stores död (323 f. Chr.)*. Stockholm: Militärlitteraturförening. 531 s. YKL 90.3.

- Kunto: kannet melkein irti. Huomautus: Selässä tekijän nimi väärin "Galtzin". Leimat "6:te S:t Michels Bataljons Officersbibliotek.", "Turun Garnisonin upseerikirjasto". Eräpäiväliuska. Kirjanpussi.

Galitzin, N. S.; Lovén, Fritz (käänt.) (1879). *Allmän krigshistoria. Nyare tiden. 3 afdelningen, 2 delen: Krigen under senare hälften af 17:e och förra hälften af 18:e århundradet, 1648–1740*. Stockholm: Militärlitteraturförening. 255 s. YKL 90.3.

- Huomautus: Selässä tekijän nimi väärin "Galtzin". Leimat "6:te S:t Michels Bataljons Officersbibliotek.", "Porin Rykmentin esikunta", "Turun Garnisonin upseerikirjasto". Eräpäiväliuska. Kirjanpussi.

Hocker, N.; Hellberg, Frithiof (käänt.) (1879). *Kejsar Wilhelm och furst Bismarck: en historia om deras lif och deras politik*. Upsala: [s.n.]. 711 s. YKL 94.12.

- Huomautus: Ex libris G. W. Wilén i Åbo. Leimat, "Porin Rykmentti, Björneborgs Regemente", "Porin Rykmentin esikunta", "Turun Garnisonin upseerikirjasto". Eräpäiväliuska. Kirjanpussi.

Jung, Helge. (1930). *Antingen-eller freds och försvarsproblemet i saklig belysning*. Stockholm: Ny militär tidskrift. 267 s. YKL 93.15.

- Kunto: palanut. Huomautus: Omistuskirjoitus "Överste H. V. Österman vänskapsfullt från utgivaren." Porin Prikaatin perinneomaisuutta N:o 126.

Kivinen, K. M. (1865). *Anteckningar om Nord-Karelska frikorpsernas företag, 1808 : föregångna af ett försök till framställning om dessa korpserns uppkomst och öden*. Helsingfors: G. W. Edlund. 74 s. YKL 92.87.

- Huomautus: Ex libris G. W. Wilén i Åbo. Leimat, "Porin Rykmentti, Björneborgs Regemente", "Porin Rykmentin esikunta", "Turun Garnisonin upseerikirjasto". Eräpäiväliuska. Kirjanpussi.

Skåne och Regementet: En bok om Skånes land och folk och om Kungl. Norra skånska infanteriregementet för dess soldater. (1936). [s.l.]: [s.n.]. 323 s. YKL 39.4.

- Kunto: sivut aukileikkaamatta. Huomautus: Välissä tekijän (?) käsin kirjoittama kiitoskirje.

Weber, Georg; Olsson, B. F. (käänt.) (1869). *Våra dagars historia, kortfattad skildring af verldstilldragelserna från 1854 intill 1868*. Stockholm: Albert Bonnier. 222 s. YKL 91.8.

- Huomautus: Leimat "Porin Rykmentin esikunta", "Turun Garnisonin upseerikirjasto", "Porin Rykmentti, Björneborgs Regemente". Eräpäiväliuska. Kirjanpussi.

Muut kielet:

Ranska

Dupont (1930). *Lexique militaire moderne allemand-français et français-allemand*. Paris: E. De Bocard. 193 s. YKL 39.038.

- Huomautus: Leima "Turun Garnisonin upseerikirjasto". Eräpäiväliuska. Kirjanpussi.

Laporte, Henry (1929). *La Guerre des rouges et des blancs: Le Premier échec des rouges, Russie-Finlande (Janvier–Mai 1918)*. Paris: Payot. 188 s. YKL 92.71.

- Kunto: osa sivuista aukileikkaamatta. Huomautus: Leima "Turun Garnisonin upseerikirjasto". Välissä lehdestä leikattu artikkeli "Veroilmoitusten laatimisesta ovat verotusviranomaiset julkaisseet ilmoittajille seuraavat yksityiskohtaiset ohjeet." Eräpäiväliuska. Kirjanpussi.

Pro Finlandia 1899: les adresses internationales à S. M. l'Empereur-Grand-Duc Nicolas II. (1899). Stockholm: [s.n.]. 130 s. YKL 92.6.

- Kunto: palanut. Huomautus: Kaksi nidettä.

Revue militaire française. No 43, Janvier. (1925). Paris: Librairie militaire Berger-Levrault. 144 s. YKL 39.051.

- Kunto: osa sivuista aukileikkaamatta.

Venäjä

Gavlovskij, A. G. (1879). *Чертежи к руководству геометрического черчения = Tšerteži k rukovodstvu geometritšeskogo tšertšenija*. Sankt-Peterburg: [s.n.]. [28] s. YKL 39.08.

- Huomautus: Nimeke kirjoitettu vuoden 1708 kyrillisellä kirjaimistolla. Omistuskirjoitus "Åt Robert Lagus af handfor (?)". Leima "Turun Garnisonin upseerikirjasto". Eräpäiväliuska. Kirjanpussi.

Prežentsov, A. ja Kaigorodov, M. (toim.) (1896). *Пособие для полевых и зимных тактических занятий = Posobie dlja polevyh i zimnyh aktitšeskih zanjati*. Sankt-Peterburg: [s.n.]. 460 [22] s. 5. painos. YKL 39.

- Kunto: kastunut. Huomautus: Nimeke kirjoitettu vuoden 1708 kyrillisellä kirjaimistolla. Signeeraus "H. J. Hacklin 1897".

Уставъ полевой службы = Ustav polevoi služby. (1916). Petrograd (Sankt-Peterburg): Izdanie V. A. Berezovskij. 288 s. YKL 39.4.

- Huomautus: Omistuskirjoitus "Kapteeni Hacklin R. T. 2. - Warikkokomppania. Kirja löydetty Wiipurin Sorvalin kasarmin edustalta 1921 huhtikuussa." Epäselvä signeeraus.

Tanska

Chievitz, Ole (1917). *En oversigt over moderne krigschirurgie*. København: Bianco Lunos. 275 s. YKL 59.2.

- Kunto: palanut. Huomautus: Leimat "1. Divisioonan saniteettitoimisto", "Porin Rykmentin esikunta".

Jessen, Halvor (1920). *Moderne fodfolkskompagnier i sluttet og spredt orden*. København: Vilhelm Tryde. 64 s. YKL 39.4.

- Kunto: kansi repeytynyt. Huomautus: Leima "Turun Garnisonin upseerikirjasto". Eräpäiväliuska. Kirjanpussi.

Norja

Norsk Militært tidsskrift. (1924). Kristiania: Kristiania militære samfund. 723 s. YKL 39.051.

- Leima "Turun Garnisonin upseerikirjasto". Eräpäiväliuska. Kirjanpussi.

Englanti

Salmivalli, Altti (1967). *Acoustic trauma in regular army personnel: Clinical audiologic study*. Turku: [s.n.]. 85 s. YKL 59.2.

- Huomautus: Omistuskirjoitus "Säkylän Upseerikerholle (loppu epäselvä)".

Unkari

Ludovikás levente (1932). Budapest: [s.n.]. 135 s. YKL 39.053.

- Huomautus: Leima "Tiszteletpéldány".